8.

DE
AMORE SERAPHICO
SEU
DE QVIBVSDAM AD DEI
AMOREM STIMVLIS

ROBERTI BOYLE

NOBILIS ANGLI, SOCIETATIS REGIÆ SOCII,

EPISTOLA ad Amicum conſcripta.

Obſervemus alii alios, ut nos acuamus ad charitatem & bona opera. Heb. 10. ỳ. 24.

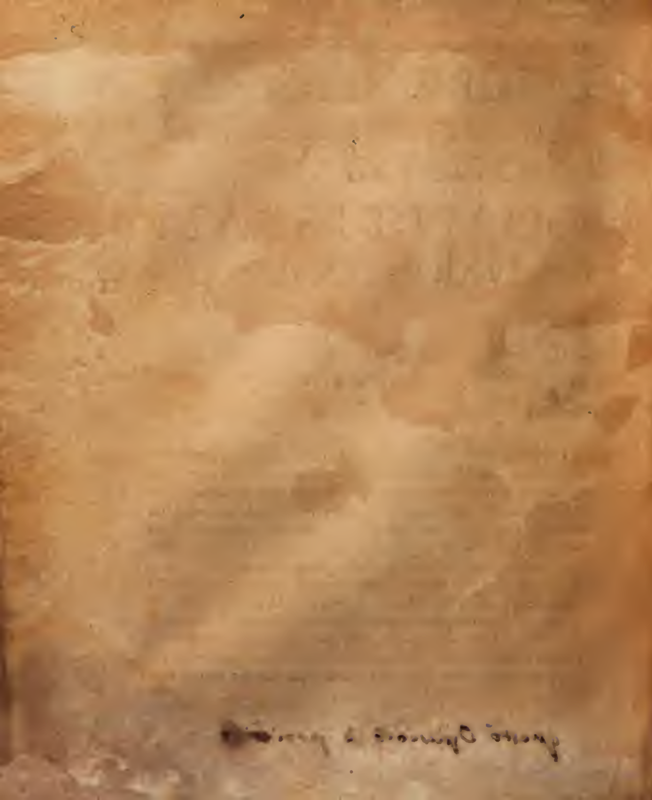

GENEVÆ,

Apud SAMUELEM DE TOURNES.

M. DC. XCIII.

questo Opuscolo è proibito

AD COMITISSAM VARVICENSEM.

CHARISSIMA SOROR,

Miraberis fortè, cùm hanc Epiſtolam totos undecim annos privati tantùm juris eſſe voluerim, quamvis ut publici facerem & tuis, & aliorum primæ notæ importunis ferè precibus provocatus fuerim, miraberis inquam eam nunc prodire in lucem, & tuis etiam ſub auſpiciis. Quocirca cum de his ſchedis tamdiu, & amicè ſollicita hactenus fueris, mearum eſſe partium judico, ut tui cauſam ſtuporis tollam, tibi paucis indicare quid potiſſimùm me impulerit, ut Epiſtolam hanc hoc tempore prelo committerem: cum enim ne cogitarem quidem de eâdem in lucem edendâ contigit, ut mancum quoddam mutilumque illius exemplar neſcio quo infortunio in manus cujuſdam cui res erat anguſta domi incideret, qui præſenti, quâ premebatùr, inopiæ conſulturus, pecuniæ illud ſummâ bibliopolæ vendendum propoſuit: ſed cum nomine ſaltem tenus

 huic

huic notus essem, sanè perquam humaniter de tota re certiorem me fecit, convenitque postea ipsemet admoniturus duo quoque insuper alia circumferri passim exemplaria quæ haud dubiè prelo brevi committerentur; quod quidem ægrè admodum tuli: Præterquam enim quod quædam Epistolæ publici juris faciendæ oriretur hinc necessitas,& probe nossem, cùm alterius omninò indolis, generisque scripta† à me expectarentur,futurum ut hæc minus grata forent multis, quamvis perfectiora essent, quam reipsâ sunt; præter hæc, inquam, oculorum acies quâdam in oculis intemperie adeo imminuta erat, tantillúq;temporis argumentis Philosophicis suffurari poteram,ut vix Epistolá hanc priusquam imprimenda traderetur percurrere possem. Cùm tamen mecum ipse perpenderē repositum apud me exemplar reliquis, quæ quidam in lucem emittere voluerunt,& plenius esse & purius à mendis, publicandum illud potiùs censui quàm permittendum,ut aliud surreptitium alienas etiam,aliasque, quàm quas ab authore traxisset, præ se ferret maculas. Cum itaque id iis commisissem quos perspicaciores hujus Regni meritò mirantur, severioremque eorum censuram expetiissem, quibus & quidlibet eradendi copiam feceram: quia tamen rara erat eorum censura, eaque tantùm quæ eorum diligentiam indicaret, commendationemque operis mei non merè aulicam ostenderet, Epistolam hanc prelo,ne relectam quidem,permisi: eò quidem faciliùs,quòd nonnemo cujus judicium, pietatemque magnifacio, seriò me seduloque monuerit absque crimine subtrahere me Reipublicæ non posse, quod nutriendæ in hominum animis divini amoris flammæ peridoneum ipse sentiebat. Quin etiam ex ipsâ festinatione id me commodi ducturum existimabam, quòd quamvis citiùs libellus hic meus non ederetur, à tenerâ tamen quâ scriptus est, ætate excusationem petere possem, & si quid alicubi minus limatum occurrerit, id iis imputandum foret, qui intactum illud reliquerunt quod permissu meo pro arbitrio expungere poterant. His aliisque rationibus inductus ut hasce schedas publici juris facerem, hærere diu non potui cui eas potissimùm offerrem: cum enim *Lindamorius* ille omnibus absolutus numeris ad quem præcipuè spectabant, fatis cesserit, præcipuam

† *Tractatus quidam ad Philosophiam experimentalem spectantes.*

tu,

tu, dilectissima Soror, harum paginam imples. In loco illo deliciarum cujus tu domina jam es*, scripta est hæc Epistola; otium ipsum scribendi tu concessisti; quamlibet tibi priusquam dimissam paginam ostendi; si quid in eâ peccatum sit nemo te faciliùs excusarit, utpote quæ omnium optimè nôris quàm variè distractus eam scripserim: abeo tempore tu me invitare, ac tantùm non impellere solebas ad illius editionem, eòque fortiùs quod hinc non tantùm propitiam te mihi, meoque huic Scripto cognoscerem, sed etiam quod dissimulato nomine meo honorificam aliorum, nec suspectam de fœtu hoc meo opinionem obtinueris. Ut verbo dicam totuplici è capite tibi hæc lucubratio mea debetur, ut nulli nisi tibi exhibere eam potuerim. Novi equidem, dilectissima Soror, libros non solere adeo propinquis inscribi, esseque in more positum in Epistolis quas dedicatorias dicimus, ut tenuitatem eorum quæ scripsimus profiteamur, & eos quibus scribimus meritis laudibus extollamus, si præsertim cuipiam è teneriori sexu scribimus: sed probè nosti me consuetudini non multum esse devotum. Quare nequaquam mirabere si non minùs jam huic conformiter agam, quam aliàs agere solitus fuerim; cùm enim eo vivamus sæculo quo pauci absque adulatione laudari queunt, necessitatem adulandi aut in leges urbanitatis peccandi devito cùm iis meo offero, quos pro te natâ absque mendacio laudare queo, aut non laudare absque omni in urbanitatem peccato. Neque enim mendacium existimem desinere esse peccatum quod Epistolæ Dedicatoriæ insertum fuerit; quemadmodum olim noxia animalia, postquam arcæ illata, noxiã exuêre naturam. Huc accedit quòd libri qui de rebus piis agunt, minùs grati sint iis qui magis illorum monitis indigent, quàm qui minùs. Quod ad hanc, quam tibi exhibeo, Dissertationem attinet, meam de eâ opinionem inde quis conjecerit, quod eam tandiu mihi & privatam servarim. Quia tamen ut in re Medicâ, Medici & Medicamenti fama, ita in libris pietatem spectantibus, qui quædam animi medicamenta continent, conceptâ de opere, & Scriptore opinione inducimur ut præscriptiones attentiùs observemus; Unde fit ut plus inde utilitatis percipiamus. Propterea nihil dicam in extenuationem hujus operis quod praxim potiùs lectorum, quàm

* *Leeza* videlicet.

veniam ambit; neq; molestè feram in publicos hominum Cœtus eodem illud favore admitti, quo in privata hactenus musæa admissum est. Superest jam, dilectissima Soror, quod tamen minimè a te expectari scio, licèt illud pro more lector expectet, ut tuo hanc Epistolam encomio absolvam: tam enim insolitum est in Epistolis Dedicatoriis laudes omittere, quam iisdem fidem adhibere. Quamvis autem & meo tui eulogio & ipse crederem, & alii etiam haud dubiè qui te norint, credituri forent; attamen præterquam quòd consanguinitatem nostram, amicitiamq; id Sciptionis genus minimè deceret, tuâ præterea modestiâ, pietateque vel hoc nomine id rejiceretur, quòd panegyrica dedicatio non futura esset idonea ad hoc argumentum introductio. Ipso itaque thematis hujusce genio, atque virtutis tuæ austeritate amicitiæque nostræ præscripto prohibeor ne aliter te laudem quam si manifestum fecero, etiam in Epistolâ Dedicatoriâ abstinere me posse, te non invitâ, ab omni tui laude. Jam si quis petierit cur etiam non abstineam ab inscribendâ tibi hâc Epistolâ ? in promptu ratio est, quòd hanc lubens opportunitatem arripuerim palam profitendi, quia id mihi honoris contigit, ut & frater tuus sim, & amicus, hoc ipsum me inter primos fœlicitatis meæ titulos meritò numerare: cum præsertim ipsamet perquam humaniter affetas consanguinitatem nostram occasionem potiùs fuisse quam fundamentum amicitiæ nostræ: cui ne unquam desim, absque verborum exquisitorum blandimentis, *Tui*,

CHARISSIMA SOROR,

Amantissimus semper ero Frater, servusque Obsequentissimus

ROBERTUS BOYLE.

PRÆVIA QVÆDAM AD LECTOREM Monita,

Prout aliquot ab annis Scripta fuere, cùm hanc Epistolam Viri quidam eruditi inspecturi erant.

Tiiis obviam eatur dubiis, quæ hanc dissertationem legentibus occurrere possent, tria, quatuorve præmonitum Lectorem velim.

I. *Quamvis pauci adeo Nobilium, præsertim juniorum, gravioribus animum studiis hoc sæculo excolant, ut incongruè admodum quædam sequentis dissertationis ad juniorem Nobilem conscripta videri possint: cùm tamen is, cui ea offeruntur, plerasque Europæ regiones peragrarit, & linguas didicerit, & ingenuas artes; nihil hic à ratione alieni, aut incongrui commissum putem.*

II. *Hæc Epistola postrema aliarum plurimarum erat quæ amorem profitebantur, propugnabant, celebrabantque; quæ receptam amoris declarandi methodum exponebant, defendebant, & oppugnabant; quæ constantiam, inconstantiamque amoris impugnabant, & oppugnabant; quæ amorem Platonicum describebant, & commendabant; quæque remedium amoris multis proponebant; quæ denique, ut verbo dicam, varias de amore controversias methodo argumentorum varietati genioque, & principiis suppositorum Scriptorum congruâ discuteret: hi tamen omnes tractatuli in gratiam pulcherrimæ cujusdam Dominæ conscripti, quanquam nihil modestiæ, aut pudori contrarium continerent, non habiti sunt ab authore adeo graves ut aut solitarii in lucem ederentur, aut huic junctò dissertationi, in qua suas author opiniones exposuit, quemadmodum in tractatibus præmemoratis aliorum exposuerat.*

III. *Hanc dissertationem alia comitatura erant quæ proprietates, muneraque* Amoris Seraphici *multis exposuisset: sed prius quàm hanc author absolvisset,*

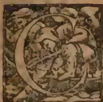
solvisset, casu incidi in librum quemdam Gallicum[a] *qui licèt nihil eorum de quibus disseruerat attingeret, multa tamen ab ipso designata praeoccuparet, praecipuaque meditationum designatarum argumenta peritè exponeret. Quare verebatur, ne injuriam sibi, aut Lectori faceret, si aut notionum non suarum transcriptor evaderet, aut optimos circa thema suum conceptus praetermitteret, ut qui minoris momenti forent, absque omni suspicione ipsius haberentur.*

IV. *Hæc Epistola, quòd raptim, & abruptim, variaque inter negotia, neque ibi ubi librorum esset copia conscripta foret, eruditorum censuræ, Theologorum maximè liberè permittitur; quos author rogat, ut sibi persuadere velint, si quid hic peccati offenderint, illud minimè fuisse intentum: quod simul ac manifestum fecerint, retractare paratus erit; cùm Dei ope nulli notæ veritati resistere velit, ut dicere semper possit,* errare possum, hæreticus esse nolo; *utque lubens aliorum censuram admissurus est, ita hanc a Lectoribus gratiam sperat ut cùm privatam tantùm Epistolam conscriberet, consuetos hujuscemodi scriptionum defectus condonent. Vulgatas* temporum *leges transgredi se posse putavit; cum præsertim de aeternitate, quæ has non admittit, ageret. Liberiores circa amorem, & consueta ipsius objecta locutiones excusandas putat, quòd has exigeret scopus ipsi circa* [b]Lindamorium *propositus, licet eum, quod tamen fecit, non detexisset. Erroneas plerumque vulgi traditiones, ex quibus similitudines suas ducit, non sibi adoptat; privilegio enim plerorumque Scriptorum atque eruditorum etiam utendum sibi putat qui populares scriptiones allegoriis illustrant, ac comparationibus à populari traditione ductis. Quod autem ad locos quosdam communes, attinet, quos author ob dissertationis methodum declinare nequivit, ex ipso scribendi modo facilè Lector collegerit, his eum uti non ut viatores viâ publicâ utuntur, sed ut venatores; Ubi enim viatores viam regiam semel ingressi sunt, in eâ perseverant, sed venatores aut eam statim prætergrediuntur, aut tandiu tantùm eâdem incedunt, quamdiu necessarium, commodumque ad prædæ insecutionem fore putant. Denique si quædam hujusce Epistolæ, circa initium maximè, locutiones scopi ipsius gravitati minus congruæ videantur, confidit author graves sat, seriasque censendas, si quis animadvertat has in liberiori Epistolæ parte tantùm occurrere, rationemque Scribentis habeat, qui junior erat, dum hæc in Nobilis coætanei gratiam exararet.*

a l'Amour Divin de Monsieur du Moulin. b In dedicatione Epistolarum præmemoratarum ad Dominam. T. J.

AMOR SERAPHICUS
SEV
QUIDAM DIVINI AMORIS
STIMVLI.

ARISSIME LINDAMORI,

Non abſque ſummâ animi voluptate ex ipsâ famâ teſtîbuſque longe magis fide dignis didici remiſſiore Hermiones erga te amore remiſſam eſſe, ac prorſus dimiſſam febrem illam quam emicantes ex ipſius oculis radii incenderant; atque quod lubens audio, ubi te deſtinatum animadvertiſti ut oſtenderes, quanta ipſius oculi miracula patrare poſſent, tempeſtivè omnino tecum ipſe decreviſti tuo ipſiusmet comprobare exemplo, quid ratio potius, quam quid amor poſſet; ac proinde faſtuoſæ Phyllidis tuæ, ſpes eluſiſſe diceris; ſuis enim illa te illecebris propalam irretiendum ſperabat quamvis mutata ipſa, tuique libera amore tuum in ſe amorem & irritum redderet, & immeritum. Optarim equidem ab hoc te morbo ratione potius, quam indignatione liberatum, ne ipſa libertatis tuæ origo ignobilior foret. At cum impermixtis, puriſque frui gaudiis, hîc mortalibus non liceat, eſt ſane cur tibi gratuler, læterque plurimùm hoc etiam te modo ad te ipſum, priſtinumque ſtatum rediiſſe. Ut enim Galli vero perquam ſimiliter dicunt, *les plus*

courtes folies sont les meilleures, & quia libertas nullo modo boni naturâ spoliari potest, ego quidem cum illius vices minimè miserari soleam qui amissâ *Phyllide* se sibi ipsum servat, ac restituit, ita omnino sentio Hermionem præter mentem, quid tibi reipsâ pergratum præstitisse, tuoque melius respondisse amori, tui tibi ipsi restitutione, quàm si cor suum, tuo, ut ita loquar permutasset. Sed tua mihi libertas non mediocrem parit hoc etiam nomine lætitiam quod dignis fide testibus acceperim eam mihi quoque aliquatenus deberi, cum propositis à me rationibus ad eam saltem desiderandam sis impulsus: neque enim necesse est ut hoc loco tibi dicam nihil me vehementius cupere, quam ut optato fruar exitu quoties tui quidpiam causâ aggredior: Sed quia nullum par voluntati præstare tibi obsequium queo, nullum tamen exiguum possum si comparetur voluptati mihi inde resultanti, quod ullum omnino tibi præstiterim. Atque hæc ex ratiocinationum mearum successu lætitia non parum hinc augetur quod præter spem victoriam obtinuerim; vix enim cum rei eventum sperabam, quæque dixi, non tam victoriæ spe certâ dixi quàm ne quem lapidem immotum relinquerem: te enim ad speranda etiam majora spe meâ excitandum putavi, instar supremi exercitus Ducis qui quantumvis de prælii successu dubitet, aptis orationibus certam militibus victoriam pollicetur eo consilio ut id futurum ipsi sibi persuadeant, de quo interim ipsemet dubius hæret: quamvis enim conarer tibi persuadere, cum ratio passionum nata domina sit, licet hæ nimia ipsius lenitate aut negligentia imperium interdum usurpent, eam tamen nativis eò usque nunquam destitui viribus, ut imperium quoties ipsa voluerit resumere non possit, & quamvis libenter tibi inculcarem inchoatam indignatione victoriam tam facilè plenam obtineri posse, quam facilè est velle; quamvis inquam hæc omnia ita se haberent, tantum non mihi persuaseram amantem suscipere curandum, & amare idem esse infirmitatis, & insaniæ genus. Utque ut ingenuè tecum, *Lindamori*, agam nonnulla obtentam à te libertatem comitantur, quæ in causâ sunt cur verear, ne rursus in servitutem incidas, priusque tantùm amoris tui idolum deserueris, cum interim ipsam ad amandum animi propensionem non deposueris. Scio equidem ab homine, qui, quod nullis hactenus Cupidinis telis læsus fuerit, eum dicitur temnere, ac severiùs habere, expectari ut Satyris quibusdam homines ab ejus servitute deterreat: atque ingenuè, *Lindamori*, fatebor me aliquando hoc super argumento ea scripsisse quæ, quà fruerer libertate sat indicarent, eóque omni ope contendisse ut iis oculos aperirem qui licet ad rationis usum nati, adeo eadem abuterentur, ut *passionis* prædominio duram servire se servitutem gloriæ ducerent, beatitudinemque suam, vel infortunium à mulierculæ arbitrio pendere existimarent: quæ quidem omnia liberiùs mihi eloqui licebat, quòd, cum in

in aliis tantum amoris tormina expertus essem, quæ in eum declamarem, rationi, non vindictæ ascribi deberent. At *Lindamori* quanquam insolitâ quorumdam hominum insaniâ impulsus fuerim ut eos risu, Satyrâque exciperem, amorem tamen nisi aut nimium, aut inordinatum non adeo odi ut fucatis coloribus nobilissimam animæ passionem tanquam teterrimum ejusdem morbum depingere tibi velim.

SECTIO I.

VEhementius amare eam quam ducturus es in uxorem non licet tantùm sed etiam expedit, cum id necessarium videatur ut ea constanter ametur, cui uni amor noster promissus est: limites enim nisi à seipso non patitur sibi præscribi amor: ii enim fere tantùm nullius nisi uxoris legitimæ amore incenduntur, qui ante contractum matrimonium reipsa amârunt. Cum itaque viri sapientis conjugium is comitari amor debeat qui sapientis ei nomen relinquat; moderatum tamen amorem, ne qua matrimonio injuria fiat damnare non ausim, matrimonio inquam quod faciliùs aliis permitterem, quam ipse contraherem: quis enim graviore censurâ notet, ac quasi nulli necessarium illud vitæ genus, sine quo etiam in Paradiso hominum primus beatus esse nequit? Hinc liquidò, *Lindamori*, liquet, non quemlibet indiscriminatim rejici à me amorem; sed eò tantum me conniti ut quidpiam summè verum tibi inculcem. Illud autem ita se habet, apud Judeos peculiaria quædam odorifera erant unguenta quibus & seipsos, & consanguineos inungere licebat, sed aliud quoq; peculiare quoddam ac pretiosum unguentum apud illos extabat rebus tantum divinis impendendum, hoc alium in finem uti nefas erat: ita ordinatus quidem est, & legitimus in amicum, in *Phyllidem*, in uxorem amor: sed quidam pariter est altioris, ordinis & quasi heroïcus, qui uni debetur. Uxor proba suos maritique consanguineos amare dicitur, quamvis & ipsum toto corde verè amare possit, quia peculiarem ei, quem nulli, debet amorem: ita Christiana, piaque anima, huic præcepto, *Deum tuum ex toto corde amabis*, facere poterit satis, quamvis aliud etiam quid simul amet, modo plus nihil amet. Porrò summus ille in Deum amor oritur ex vehementissimo cordis in eum affectu, summâque ab eodem dependentiâ. Eo reipsâ incendimur quoties minimam vel in speciem illius offensam pertimescimus, & quæ illius sunt, diligentiùs quam nostra curamus, certi interim beatos nos fore si ejus amicitiam possideamus, miserosque si indignationi obnoxii simus, adeo ut hæc una nos infœlices, illa sola beatos nos facere queat.

Quotiescumque quæpiam illarum proprietatum in *passione* quapiam elucescit; hanc si Deo consecramus, neque Deo injuriam, neque nobis metipsis inferre possumus: tam nobilis passio ob ipsam excellentiam, no-

bilitatemque Deo uni debetur: quemadmodum in quibusdam regnis ac præsertim hîc in Angliâ, licet vilioris metalli venæ ad Dominum loci pertineant, perfectiora tamen metalla, aurum putà, & argentum lex vel ipsum ob pretium Regi adjudicat.

Peculiari hac amoris notione facile poteris *Lindamori* indefinitas hac in dissertatione obvias passim locutiones interpretari: huncque amorem *Seraphicum* voco, non ullo verborum grandium studio, at, si Romani Theologi cœlestem exercitum rectè dividant, mutuatus hoc nomen [a] à nobilissimis illis cœlestis Hierarchiæ Spiritibus, quorum nomen flammeæ eos esse naturæ indicat. Quò autem hæ flammæ ascendant Prophetæ visio [b] sat ostendit, ad Deum scilicet inflammantem divini amoris igne. Atque equidem ita omnino sentio, *Lindamori*, Seraphico eo te faciliùs amore urendum quòd ejus ope & rivalis, & amicus beatis illis Spiritibus futurus sis: si præsertim à generosissimi illius adolescentis alienus non sis mundi domitoris indole, qui ludis in Olympicis currrre noluit quod deessent Monarchæ quibuscum curreret.

Sed forte longiùs æquo digressus sum cum paucis tibi indicare potuerim non me hoc in scripto in amorem generatim spectatum dicturum, aut mulierum fragilitatem descripturum: ut enim cum juniores amantes è quorum tu numero, *Lindamori*, es, amoris sui prodigi sunt, eorum amici ejus quod Italus ille ait, sat gnari

Honestà contra amore.
E troppo frale schermo
In giovinetto cuore.

eos aut conjugio ad sobrietatem retrahunt, aut ad eas saltem eorum corda convertunt, quæ illorum affectus aut detinere, aut legitimos reddere queunt; ita omni ope jam conabor ne ea deinceps ames, quæ tam syncerum purumque cujusmodi tuum animadverti, amorem promerita non sunt, sed ut ad verum tantùm *passionis* objectum te convertas, quo nullum sit nobilius, quo nullum cumulatiùs possessum beet. Cum enim *Lindamori*, hactenus eò omnes ingenii nervos contenderim ut oculos aperires, nunc quo maxime spectaculo delectari magis te oporteat, pro virili docebo; sat enim intelligo altiores in anima tua, *Lindamori*, egisse amorem radices, quàm ut evelli possit, aut debeat.

Eum itaque extinguere non conabor, sed mutato, nobiliorem, objecto reddere: translatum quidem ab Hermione optabam non ut destruerem, sed ut transfigurarem: eum enim amorem, qui solo objecto à Seraphico dis-

[a] Nomen *Seraphim* Hebraïcum oritur à radice *Saraph*, quæ *flammare*, aut *urere* sonat: unde Num. 21. 6. perniciosa illa animalia quæ traductores Anglici igneos serpentes vocant, dicuntur in Originali textu, *Hannechasim hasseraphim.*

[b] *Isa.* 6. 2. 3.

crepat,

crepat, nollem communi hominum vulgarium fato deſinere, ſed immortalem potiùs evadere, *Enochi* inſtar, *Eliaque* qui in cœlum tranſlati vivi è vivis exceſſerunt.

SECTIO II.

HActenus dictis, à tuo, *Lindamori*, errore in ſecuriorem jam reductus es tramitem: cordis enim tui aberrationem atque ad aliena indignaque homine libero objecta propenſionem indicavi; quòd operam me perdere non animadvertam ulteriori ſpe ſucceſsûs progrediar, memorque veriſimi illius cujuſdam è Patribus dicti, *nemo aliquem amat, quem non vult eſſe meliorem*, ſummopere contendam ut paſſio tua ei adhæreſcat objecto, cujus ſeria attentaque contemplatio inflictas à mortali quacumque pulchritudine plagas faciliùs curet, quam ſerpentis olim prealto trunco impoſiti aſpectus vulnera ab ignitis ſerpentibus inflicta curabat [a]. Cum enim conſtans exterioris pulchritudinis aſpectus, quamvis eandem ſemper faciem intueamur, amorem tantâ violentiâ accendat, quod Græci ſat lepidè his verbis inſinuant, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίνεται τὸ ἐρᾶν, quantò majore in Deum affectu efferveſcemus, in quo licet fulgentiſſimo plura ſemper ac plura, quæ mirêre, detecturi ſumus? Unde Deum Angeli omnium perfectiſſimè amant de quibus ita Chriſtus, [b] *ſemper vident faciem patris mei qui in cœlis eſt*, iique beatiſſimi, quorum beatitudo in eo ſita eſt, quod [c] *Agnum ſequantur quocumque ierit*: quid quod mulieribus impermixti perhibentur, ut inde intelligamus clariſſimam illam Dei viſionem, qui paſſionis ipſorum objectum erat, non fuiſſe ejuſdem cauſſam, ſed præmium, ac mercedem, eoſque dum inter mortales degerent, eâdem prorſus, quam tibi propono, contemplatione, ut Moſis verbis utar, vidiſſe quodammodo eum [d] *qui inviſibilis eſt*, quem ſemel contemplati caducam omnem pulchritudinem oculis non minùs irretortis diſpiciebant quàm aquila à ſolis intuitu noctilucam.

SECTIO III.

UT te, *Lindamori*, altiſſimi hujus objecti incendam amore, quæcumque dicta ſunt ut priori te ſervituti ſubtraheres, & quæcumque ad detegendam profani amoris turpitudinem dici queunt, accipi tantùm à te velim quaſi quædam prævia quorum ope libera mens de objecto tibi à me proponendo judicare poſſit. Atque hâc maximè methodo quodvis tibi præjudicium ſubtrahemus, cum hac in re Platonicos imitemur, qui quaſdam præmittebant virtutes, quas apto ſat vocabulo,

a *Num. c. 21. v. 8. 9.* b *Matth. 18. 10.* c *Revel. 14. 4.* d *Hebr. 11. 27.*

teor, constituti sumus, ut quemadmodum Israelitæ servitute Ægyptiacâ cogendi erant ad regressum in terram Canaam, haud aliter Amasiarum contemptu, aut neglectu sæpe fit ut amantes ad pulchritudinem illam semper novam, semper antiquam confugiant, eique liberi jam inferiorum creaturarum amore suavissimè adhærescant. Fuerint itaque Hermiones defectus occasio tibi quædam *Seraphici amoris* excellentiam propiùs contemplandi, sed our ei te de voveris præcipuam fuisse caussam minimè admittendum est. Deus enim illius objectum pro vili haberetur si confugium tantùm elanguidæ extinctæque passionis foret, cum interim peculiari perfectionum suarum eminentiâ, summè vividum, ac ferventissimum hominum amorem requirat. Neque necesse est comparari Deum evanidis quibuscumque & caducis objectis ut nostra in eum pietas exardescat: nihil enim inde ipsi pulchritudinis utpote summè in se pulchro, & amabili accrescit. Fateor equidem quasdam primarias mulieres mihi quoque peculiariter notas iis donatas esse à naturâ dotibus quæ totum sexum nobilitarent: earum tamen dotes illius perfectionibus, cujus dona sunt, collatæ evanescunt prorsus, ac longe magis inconspicuæ sunt quam languidiores vulgarium hominum virtutes; ut orto sole, & splendida quæ Hemisphærium nostrum exornant sydera, & obscuriores umbræ evanescunt. Ac proinde non abs re fuerit hic te, *Lindamori*, admonere, quamvis variorum Dei attributorum divinâ bonitate creaturæ participes sint, *Scripturas* tamen tantum interponere discrimen perfectiones inter homini ascriptas, easdemque in Deo spectatas, ut res creatæ hæc sibi attributa nullâ ratione arrogare possint, quia modo ea possident adeo infra Divinum ea possidenti modum. Huc spectat quod Christus dixit cuipiam qui hominem eum ratus, bonum vocabat, [a] *Cur bonum me vocas? nemo bonus nisi solus Deus*? Ita Divus Paulus Deum vocat, aut Christum [b] solum *Dynastam*: licet terra varios inter Dynastas distributa sit: atque etiam pius Eunuchus *in Actibus*, [c] *depositique potentes* à beatâ Virgine in ipsius Cantico commemorati, in originali textu [d] dicuntur Dynastæ, seu *Potentatus*: ita quamvis virgines sapientes sint, non minùs quam fatuæ, [e] dicatque Christus *filios hujus mundi prudentiores esse in generatione suâ filiis lucis* [f]; attamen Divus Paulus conditorem suum solum sapientem vocat [g] atque alibi, eum *qui solus habet immortalitatem*, licet tum animæ humanæ, tum Angeli immortales sint: modo adeo speciali, atque ut ita dicam incommunicabili superior Dei natura eas ipsas possidet dotes quas pro genio Boni sui semper diffusivi inter creaturas distribuit. Eo majore studio tuum, *Lindamori*, amorem in pietatem seu amorem Seraphicum converterem, quòd passionem tuam nullis circumscribi posse limitibus

a *Mat.* 19. 16 19. b 1. *Tim.* 6. 15. c *Act.* 8. 17. d *Luc.* 1. 52. e *Matt.* 25. 5. f *Luc.* 16. 8. g 1. *Tim.* 1. 17.

animadver-

animadverterim. Pauci igitur magis indigent, aut merentur ejusmodi amoris objectum quod nimis magnum esse nequeat. Ejusmodi autem Deus est qui ob summas perfectiones suas nimiùm amari nequit. Aliæ passiones, fluviorum instar gratiores sunt, cum solitis sese limitibus continent, sed *Seraphici amoris*, ut Nili, ipsæ etiam inundationes magis placent: Noster in perituram pulchritudinem amor nobis ipsis similis est. Si statura nostra quandam forte molem excedat, monstra sumus: at pietas instar adamantis est omnis maculæ expertis, moles ipsa tum pretium, tum pulchritudinem adauget. Deum ex omnibus animæ viribus amare præcipua est tùm *Legis* tum *Evangelii* lex, ut quæ reliquas omnes complectatur: Nec plura à nobis exiguntur, quia nihil quod exigatur, superest; tam nobilis enim adeo indolis pietas est, ut defectus in eâ quidem, excessus reperiri nullus queat; mediocritas enim quæ ab extremis removet, necessariam aliarum passionum excellentiam indicat, hujus verò imperfectionem, ac defectum. Aut certè si mediocritate *passiones* aliæ virtutes evadunt, hujusce amoris mediocritas in ejusdem illimitatione consistere debet, cum hâc maximè virtus fiat. Vir secundum cor Dei suum in Deum amorem ipso sitis ardore exprimit a eâque siti quæ languidum cor, quod *Naturalistæ* sic cum valde quid esse observant †, desiderio refrigerantium illarum aquarum conficiat: *Ipsa* inquit b *anima me Deum sitit.* Porro quis nesciat tantam esse sitis violentiam ut non multùm miremur Regem illum frigidæ potu regnum vendidisse; solâ enim fruitione siti fieri satis potest: Indiarum opes sitientis ardorem non extinguerent si earum dominus eo torqueretur appetitu qui potu tantum sedari possit: quodque ad rem nostram etiam facit, sitis, ut ferè aliis in rebus non contingit, adeo tempore non imminuitur, ut violentior in momenta evadat. Idem Propheta Regius zelo domus Dei non tantùm inflammari se, sed quasi devorari ait: doletque plurimùm quòd eodem alii zelo non incendantur. *Intuebar* inquit c *transgressores, & ingemui quòd verbum tuum non custodirent:* quin etiam insuper addit aquarum rivulos ex oculis suis fluxisse *quòd legem tuam Domine non servarent* d. Atque ut manifestum faceret quantùm summâ hac amoris illimitati teneritudine eos odisset aut amaret, quos Dei amicos, aut hostes crederet, in hæc verba mentem aperit e *oculi*, inquit, *mei super fideles terræ, ut mecum habitent: qui perfectus ambulat in viâ serviet mihi:* f *Annon eos Domine odi, qui oderunt te? annon affligunt me qui insurgunt adversum te? odio perfecto odi eos, & inimicos meos reputavi.* Hoc ferè ardore pius Propheta conditorem suum amabat; quem tamen adeo remissum, imparemque Deo sentiebat, ut non tantùm suas omnes facultates ad Dei laudem excitaret: g *Benedic Domino, anima*

† *Cervina caro sicca est &c.* Sen. ett. de Alimentor. facultatib. a *Ps.* 42.1. b *ver.* 2. c *Ps.* 119.153. d ibi. v. 136. e *Ps.* 101.6. f *Ps.* 139.21.22. g *Ps.* 103. 1.

mea,

mea, & quicquid in me est, benedicat nomini sancto ejus: Sed omnes etiam sanctos ad idem officium persolvendum invitaret, [h] *diligite Dominum omnes Sancti ejus*, & rursus *laudate Dominum omnes gentes, laudate Dominum omnes populi*: quicquòd ipsos etiam Angelos, aliosque Dei exercitus ad idem munus hortatur: concluditque demum Psalmorum librum his verbis, *quicquid spirat, Deum laudet.*

SECTIO IV.

Neque dictorum vim quidquam imminuit quod nimiam etiam pii quidam in quibusdam pietatem reprehenderint: excessu enim amoris non peccabant, sed à prudentiæ regimine aberrabant. Nostrum in Deum amorem dirigere debet non nostra ipsorum, sed revelata Dei voluntas; ut enim Christus ait, *si amas me serva mandata mea.* Quare nimiùm nos esse interdum pios nihil vetat, non quòd amor noster Seraphicus solitariè spectatus nimiùm fervidus esse queat, sed quia cum varia sint amoris officia, peculiarem quodlibet ardorem requirit qui nimius esse poterit, si in caussa fuerit cur necessarium quodpiam munus negligamus. Nequaquam par est nos, ut multi solent, de quorum errore alibi fusiùs, geminas legis tabulas sibi invicem impactas diffringere: sed Deum toto corde ita diligere debemus, ut proximos sicut nos metipsos diligamus. Nosti, quid Christus Pharisæis dixerit qui decimas persolvebant, judicium verò, misericordiam, & fidem majoris momenti negligebant: [a] *hæc oportuit facere & illa non omittere.* Atque tantus hic *Lindamori* in quædam pietatis officia ardor ut perfunctoriè tantùm alia quæ minus sapiunt, obeamus, nescio quem in piis etiam viris quasi morbum gignit, non absimilem puerorum Rachetidi quam docti quidam medici ab inæquali partium nutritione proficisci aiunt: licet enim nulla corporis pars nimium suscipiat alimentum, quædam alimenti plus admittunt quàm natura requirat, quædam minùs, unde partium omnium irregularis oritur proportio. Patet itaque hinc, *Lindamori*, nequaquam ex dictis concludi posse Deum nimiùm aliquando à nobis amari, sed contingere tantùm interdum ut hoc vel illo modo nimiùm amemus: dum *domos hasce luteas*, ut loquitur *Iobus* [b] incolimus multa sunt quæ non minore pietatis affectu peragere nos oportet, quàm ea quæ propiùs Deum spectant, ut Paulus docet liberos inter, ac conjugatos discrimen intercedere, [c] cum liberi, seu cœlibes liberiùs, Deo vacare possint, conjugati contra distrahantur, ut *Adami* ipsius affectus Conditorem suum inter & costam, hoc est uxorem. Cum autem directa, nostri in Deum amoris expressio nulli alii opponitur officio, tunc omnis excessus periculum abest. Licet preces nimium prolixæ esse queant, jeju-

h *Ps.* 117. 1. a *Matt.* 23. b *Iob.* 4 19. c 1. *Cor.* 7. 32 33 34.

niaque etiam nimium diuturna; Christus integram noctem orationi, & quadraginta ipsos dies absque ullo excessu impendere poterat, cum alia mediatoris munera non inde impedirentur, sed promoverentur potiùs: atque ita Eliæ diu jejunare licuit [d] cum eo non ita frangeretur, ut montem Dei conscendere non posset: Et quamvis justi in hoc sublunari orbe suum in Deum amorem remotiore quodam modo media inter negotia, dum concredito sibi talento utuntur, exprimere debeant; cum tamen aliò translati variis erga oppressos, propinquosque officiis, quæ hîc negligi nefas, non ampliùs distineantur, jam absque ullo devotionis excessu non tempus tantùm, sed & æternitatem ipsam Deo consecrare poterunt, agnumque sequi quocumque ierit.[e] Atque ipsa quatuor animamalia quæ proxima Throno Dei astabant, quamvis actuosæ admodum naturæ, ut ex multitudine alarum, oculorumq; conjicere licet, nobis tamen exhibentur uni tantùm officio intenta, dum diu noctuque ingeminant *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Omnipotens*, cui *Gloria*, &† *gratiarum actio*: atque ii qui vestes suas in sanguine agni dealbarunt dicuntur esse, coram Dei Throno, eique in templo ejus per diem, & per noctem servire, [f] tantum abest, ut vel minimus amor ille, qui Seraphicus dicitur, nimius esse queat; aut ulla ullius expressio immoderatior, exercitiumve, nisi fortè peculiare quodpiam virtutis officium quod obire quis tenetur, excluserit. Noster in creaturas amor doni instar est, sed in Deum debiti genium induit. Dona itaque nostra prodigere possumus, non item debita; quantæcumque enim summæ sint, si debita, ex justitia solvi debent, neque ullum hic prodigalitatis crimen intervenit. *Amor Seraphicus* cujus quasi anima vis summè ignea est ad suam tum mensuram proximè accessit, cum omnem mensuram excedit, nec alio finitus sensu dici debet quàm quia infinito par esse objecto nequit: is enim solus Deum, quantùm debet, amat, qui quòd ardentius eum diligere nequeat, ægre fert, & dolet. Summus hic divini amoris ardor participem te fecerit plus quàm Johannes meminit fœlicitatis: ait enim is alicubi *Deum esse amorem, eumque qui in amore habitat, habitare in Deo, & Deum in eo*: [g] quibus sanè verbis omnino inducor ut te ad summum devotionis fervorem incitem, cum ipsam sui abnegationem tam facilem is reddere possit, ut ea jam hoc ampliùs nomine vocari non debeat; sublimior enim hic amor nulla redundantis emolumenti spe depressus voluntatem nostram intimâ utriusque conjunctione in divinam transfundit: atque ita jam cum eadem utriusque voluntas est, nihil eorum quæ humanitùs contingunt, te non prævisum feriet, & quamvis feriat, non affliget, quòd hoc ipsum divinæ conformiter voluntati priùs volueris: cum enim nihil velis vehementiùs quam ut Conditori tui voluntas fiat, intelligasque cum omnium quæ contingunt esse autho-

d 1.Reg.19.2. e Rev.4.6.7. † v.9. f Rev.1.7.14.15. g 1.Joan.4.16.

rem

rem, nihil contra voluntatem tuam, quia nihil contra ipſius, contingere poterit: cum enim illius voluntati, quam feciſti tuam in omnibus ſummè conformis eſſe cupias, ipſius decreta tua quoque reipsâ ſunt, ſed ab ipſo quod & tuum in commodum cedit, directa: unde & quòd rectè velis, & ſucceſſu certo tibi hinc omnino conſtat. Cùm itaque Deus ſapientiſſimus ſit, & potentiſſimus, teque plurimùm amet, quàm bene tecum agitur, cum ipſe pro te eligat quæ proinde omnium maximè e re tuâ ſint? Gratus agit gratias Medico æger, quod cibos quibus nutriri debet eligat, quamvis eos ſæpe quos faſtidit, præſcribat: quoties de petitionibus noſtris dicere Deus poſſet? quod Chriſtus intumeſcentibus ambitione diſcipulis dixit, *neſcitis quid petatis.* Pudore certè Chriſtianos meritò ſuffuderit mirabilis hæc hac ſuper rē Ethnici cujuſdam admonitio.

Permittentes ipſis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris:
Nam pro jucundis utilia quæque dabunt Di,
Charior eſt illis homo quam ſibi: nos animorum
Impulſu, & cæcâ pravaque cupidine ducti
Conjugium petimus, partumque uxoris, at illis
Notum qui pueri, qualiſque futura ſit uxor.

Præterea Ethnicus quidam philoſophus dicere ſolebat nihil ſe à Diis peculiare petere, ſed ea tantum quæ magis ipſi expedire, Dii judicarent. Atque reipſa non minùs cæca ſunt deſideria noſtra quam Rachelis fuère quæ liberos adeo vehementer concupiſcebat, ut in hæc verba erumperet *da mihi liberos alioquin moriar*, contigitque ut inter pariendum vivere deſierit. Nec minus ſæpe nocent ipſa ardentiora vota noſtra, quam olim Iſraelitis qui manna Angelorum panem faſtidientes carnium immoderato uſu abſumpti ſunt. Qui igitur, *Lindamori*, abnegat ſeipſum nihil aliud quam Patri amantiſſimo ſua omnia negotia permittit, cujus ope peritiaque certum ſibi polliceri ſucceſſum poterit. Quin etiam ni rurſus rem attentiùs perpendiſſem, ſubjuncturus eram, cum Deus nihil magis quam voluntatem ſuam fieri velit, conſecuturum te mercedem tuæ cum divinâ voluntate conformitati parem; atque ut oculus optico nervo capiti quamdiu adhæreſcit, ea non abſque voluptatis ſenſu percipit, quæ ſeparatus quamvis in optimo ſeparationis ſtatu percipere nequit, ita voluntas tua divinæ quodammodo inſerta ſolidioribus longè te beabit deliciis, quàm ſi omnium, quæ ardentiſſimè concupiſcis compos fores. Unde ſui homo abnegatione Deum ſibi aſſociat: quid mirum ergo, ſi illius hic ut ſuis, rebus proſpiciat? Atque idcirco Sancti, Angeligelique divinæ prope fœlicitatis participes ſunt quòd Dei in omnibus

voluntati conformes sint, cum rebelles Spiritus miseriis contra premantur extremis, quod eidem pertinaciter resistant.

SECTIO V.

QUamvis, *Lindamori*, hæc fidentiùs asserere nolim, ut tamen superior dissertatio magis illustretur, latum indicabo discrimem Seraphicum amorem inter, ac vulgarem; qui enim cor suum mulierum pulcherrimæ devovet, gravi illud, in ipsius etiam, ut ita loquar sinu, percuti vulnere sentit; quæcunque enim ipsam vexant, ipsum quoque malè habent & contra; nunquam itaque suis tantum malis torquetur, atque ita nisi duo simul beati sint unus esse nequit. Cum itaque fragilem: & caducam pulchritudinem amamus, corda tantùm nostra ad vulnera dilatamus: quamvis enim dilecti gaudia æquè ac dolores sentiamus, beatissimi tamen hominum adversis sæpius rebus affliguntur, quam prosperis recreantur: cum exigui etiam accrescentis pedi cornu totius corporis valetudinem perturbet. Quin ipsa etiam amicitia amore longè quietior, quòd inquietos nos habeat, nisi virtutis exercitium esset, vitanda foret: at qui uni Deo cor suum devovet non tantum immutabili ejusdem beatitudine omnis adversi casus securus est, sed vel idcirco patienti adversa quæque animo fert, quód sciat eum se amare qui & ipse fœlicissimus sit, eumque & possit, & velit aliquando reddere fœlicem. Quamvis autem amor Seraphicus divinæ tantùm fœlicitatis nos reddat participes, efficit tamen insuper ut nostros Deus ipse sentiat dolores. Omnibus ipsorum afflictionibus affligebatur, inquit Propheta de Deo, atque Israelitis [a]. Atque ipse Dei filius, (qui diligentibus se adeo unitur, ut ex eo tanquam capite, atque ex ipsis tanquam membris unum consurgat corpus, quod Christus dicitur,) nihil licet à quoquam pati possit, his fere verbis Paulum quod diligentes ipsum, persequi meditaretur increparit, *Saule, Saule cur me persequeris*? [b] Atque ut quàm tenero commiserationis affectu moveatur ostendat, conversis Israelitis Propheta de Deo dicit: *qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* [c] neque divina, Amasiæ instar, commiseratio, molesta tantùm, inutilisque est, quâ amans potiùs affligitur, quod eâ illa perturbetur: at miseratur Deus ipse interim immotus, non tam affectu qui turbat, quam effectu qui miseros levat: hunc enim superiùs commemoratum locum hic proximè sequitur, *& Angelus præsentia ipsius servavit eum, in amore, & commiseratione redemit eos, tulitque eos diebus omnibus antiquis.* Dei hæc commiseratio, licet ejusdem fœlicitatem non perturbet, eum tamen non minus allicit ut sensum miseriarum nostrarum exprimat, nos-

a *Esa.* 63 3. b 1.*Cor.*12.22. c *Zach.* 2. 8.

que inveniamus, ut phrasi Scripturæ utar, *χάριν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν*, gratiam *ad opportunam liberationem*; [d] aut ut alius *vertit opportunam tempestivamque liberationem*. Neque enim tum semper liberamur cum maximè cupimus, sed cum magis expedit: quando autem magis expediat nemo certiùs eo determinaret, qui simul ac semel præsentia, præterita ac futura intuetur: quod Christus discipulis dixit, *non est vestrûm nosse tempora, nec momenta quæ Pater posuit in potestate sua* [e], huc etiam spectat. Mulier è Cananitide æquo animo repulsam pati, & appellationem canis debet [f]: quâ tamen, ut hoc obiter dicam vulgò Judæi Ethnicos designabant: eoque sensu ab hâc Gentili, non Græcâ intellecta est [g]. Israelitæ, quo nomine Patriarchas etiam intelligo, quadringentos & triginta ipsos annos expectarunt priusquam in terram promissionis introducerentur [h]: eoque toto tempore, innumeris sed funesto demum ipsismet eventu calamitatibus eos Ægyptii oppresserunt [i]. Paulus ter Dominum rogavit ut stimulum carnis suæ amoveret: [k] quin etiam beata ipsa Virgo non nisi tertio filium suum die invenerit [l]: & Lazarus etiam ipse quem ægrotantem nobiliore *Cæsaris* titulo amicum vocavit, unde hac cum Paraphrasi Maria indicat, *quem diligebas*, [m] permittente Domino, mortuus etiam est, valetudoque eousque dilata donec miraculo tantum unà cum vita restitui posset. Unde patet ut nulla est miseria, quâ ipse liberare non possit, ita nullam esse quantacumque sit, quam ipsius compassio, aut etiam amicitia non tollat.

Postremus eorum quos spiritu Deus prophetico afflavit, eum ut politorem exhibet [n]: neque enim politores metallum ex igne extrahunt statim atque incalescere illud, aut colliquari incipit, sed diu in igne relinquunt, quem & follibus adhibitis per intervalla acuunt, donec debitum obtinuerit nitorem: atque liceat hîc homini fornacibus assueto licet magni conscius arcani haberi nolit, Chymicam promovere metaphoram, atque observare, quamvis publicis præsertim in calamitatibus Deus sæpe videatur amicos hostesque eâdem involuere clade, diverso tamen ambos scopo ferire, ut cum in eumdem ignem aurum, plumbum, ac antimonium conjiciuntur, dispari tamen ut consilio, ita & eventu; cum ignobilia metalla aut penitus absumantur, aut in Scoriam reducantur, aurum verò purius longè illustriusque evadat.

SETIO VI.

UT de *Amore Seraphico*, qui reliquas inter passiones principem facilè locum obtinet, dicam quod reipsâ vero conforme est,

d *Hebr.* 4.16. e *Act.* 1. 7 f *Matth.* 15.26.27. g *Textus ducit ejus originem ex Syrophænicia.* h *Gal.* 3.17. i *Ezech.* 28.24. k 2. *Cor.* 12.7. l *Luc.* 2.48 m *Io.* 11.2. n *Mal.* 3 3.

fatebor ingenuè ortam ex eodem fœlicitatem ejusdem sublimitate nonnihil imminui, accerrimoque atque inquieto plenioris fruitionis desiderio : hinc has in voces Sponsa Canticorum 2.5. erumpit, consolare me pomis, quia *amore langueo* : hinc Apostolus [a] reverti cupiebat, (ita enim hanc vocem ἀναλῦσαι vertendam puto cum alibi idem sonet Luc.12.36.) & esse cum Christo : atque Propheta Regius sua desideria hunc in modum exprimit [b], *ut cervus anhelat ad fontes aquarum, ita anima mea ad te domine, anima mea Deum sitit, Deum vivum* : omnino enim *Lindamori*, expediebat, ut cœlum præ oculis haberemus, peculiarem aliquam, quâ hic frui non possemus, manere illic nos fœlicitatem. Optime igitur cum amante Seraphico agitur, quando inde tantùm molestiæ quidquam percipit, quòd pleniore Dei fruitione non gaudeat: neq; enim ex defectu voluptatis, sed ex defectu majoris dolor hic qualiscumq; oritur, cujuscemodi res nullum mortales pariunt. Atque hic, *Lindamori*, animadverti oportebit, in inquieto hoc separationis statu nescio quem vere adesse dolorem : divinus enim divini amoris Doctor cum pronunciet sitim perfectionis jus quoddam gradumque ad eandem esse (has juxta scripturas) *beati qui esuriunt, & sitiunt* justitiam, ipsis enim *fiet satis* [c] *: sitiens veniat & quicumque voluerit, & de aquis vitæ liberè hauriat* [d]) cumque Cœlestia gaudia ejusmodi sint ut sui participes vel spe merâ homines faciant, quicquid certiorem eorum possessionem reddit, nova nos spe recreat, licet novo etiam desiderio torqueat : atque inquieta hæc consummatæ beatitudinis desideria disturbare nos multum non debent, quòd zelum arguant, & fœlicitatem aliquando plenam præsignent : hæc enim animæ nostræ inquietior exultatio *spiritûs ipsius* instar *arrhæ* [e] quædam dici potest, quæ licet integra summa non sit, non pars tantum illius, sed & pignus quoque est. Jam, *Lindamori*, quam suavia sunt, quam nulla hæc *Seraphici amoris* tormina ? si cum iis quæ *sensualis* infligit amor, comparatio instituatur. Non commemorabo quot immaturâ morte sustulerit : quamvis enim tragicas hasce historias apud fabularum scriptores frequentes reperiam, alibi tamen perrarò.

Quamvis autem calidiores regiones in quibus violentiùs sævire amor creditur invisetim, si tamen eos qui singulari certamine, aut lue venereâ periere, exceperis, neminem unquam amoris jaculis interfectum animadverti : nisi philosophorum quorumdam ritu, qui hominis essentiam in ratione ponunt, asseramus amorem dejecta solio ratione, licet amantem in vivis relinquat, occidere tamen amantem. At quamvis affirmare nolim hominum vitæ insidiari amorem, nemo tamen inficias ierit eum multùm perturbare genus humanum : quærere enim ex te possem quamdiu non pauci amantes Amasiis suis duram servire ser-

a Ph.1 23. b Ps. 42.1.2. c Matt.5.6. d Rev 22.17. e 2. Cor.5.5.

vitutem

vitutem debeant, prinſquam eorum amor innoteſcat, aut obſervetur: cui quidem quæſtioni, alias ſat lepidas addere non paucas ejuſcemodi poſſem: ſed ſatis ipſemet meminiſſe poteris quæ paſſim tormenta amor infligat amantibus, quæ *martyria* meritò ut ſolent, appellarent, niſi cauſſa,non tormentum ipſum,efficeret martyrem.Licet autem amantium conditio à fictarum hiſtoriarum ſcriptoribus iis depingatur coloribus,ut non tantùm illos qui ſanguinei ſunt temperamenti eorum ſtatus commoveat,ſed ipſemet aliquando tantam iis inviderim fœlicitatem:cum tamen quiſpiam è notis mihi, intimiſque, amoris retibus irretitus hærebat, invidia mox in commiſerationem evadebat: repulſæ enim, zelotypia, timores, abſentia, deſperatioque amantium licet legentem delectent, amantem tamen reipſa plurimùm excruciant. Præſtat itaque *Lindamori* eorum procul eſſe ab infortuniis, quàm ipsâ experientiâ eloquenter de iiſdem conqueri poſſe, ut aſpectu tempeſtatis ex arte depictæ delectatus ſæpe ſum, ſed cum ex Hollandiâ vi tempeſtatis haud ita pridem abactus eſſem, nihil in eâ, mihi crede, voluptatis, ſentiebam: ita amantis conditio acutè ingenioſéque deſcripta licet mirum in modum nos oblectet, cum tamen quiſpiam reipſa amat duram amori ſervitutem ſervit: amantium quippe conditio ſpectaculo magis quam amplexu recreat, multoq; minùs gratas ipſius notiones experientia, quam deſcriptio ſuppeditat.

Nolim itaque, *Lindamori*, putes angores inde tuos ortos eſſe, quòd tua his Amaſia non commoveretur; ſi enim myrtho te coronaſſet,tuiſque propitia votis fuiſſet, errorem tantùm tuum tibi detexiſſet, utpote qui veram, ibi ubi haberi nequit, conſecuturum te beatitudinem exiſtimares: pleraque enim, *Lindamori*, caducorum illorum bonorum quæ tantopere deperimus, non ineptè comparari poterunt plantæ ſenſitivæ quam in *Sionis horto* † miratus es, licet enim eam mirabundi intueamur, ſi tamen tangimus ſtatim quaſi tangentibus illudens explicata contrahit folia, novaſque & prioribus breviores induit dimenſiones, ſolitæ tamen ſe dimenſioni relicta ſibi paulatim reſtituit: ita quæ procul conſpecta & deſiderata nos delectant, poſſeſſa fallunt, alteriuſque omnino indolis eſſe ſentimus quam nobis priùs perſuaſeramus,quamvis ubi diuturnâ privatione eorum vacuitas exciderit, proculque rurſus à nobis conſpecta fuerint, priſtinam hominum oculis pulcritudinem exhibeant, quâ ut priùs eos fallant. Cum autem, *Lindamori*, plantæ ſenſitivæ evanida mortalia comparo, Amaſias nequaquam excipio: quamvis enim non adeo matrimonium oderim, ut quidam, (qui minùs capiunt quæ joco interdum in familiari colloquio ſoleo dicere) odiſſe me exiſtimant, meo te conſilio ad matrimonium, licet non facilè exemplo invitare vellem; tot tamen hoc in negotio infortunia animadverti, paucoſque adeo vidi qui uxores eodem proſequerentur amore, quo eaſdem

† *in Oxoni Vniverſitate.*

liberas

liberas adhuc prosequebantur, ut non mirum mihi videatur prohibuisse Legislatores, ne matrimonium, ut duraret, dissolvi posset; atque matrimonium aptè omnino quis comparavit ludo aleatorio; ubique successus incertus, forte in aliquod operæ tuæ pretium præmiumque incidis, forte in nullum. Quod autem ad te *Lindamori* spectat, plurimi & plurimùm decepti sumus ni Hermionis indoles a tuâ adeo sit aliena ut, ne hic immorer, si amori tuo respondisset, eam quidem sed non fœlicitatem consecuturus fuisses: quare non minus te vel liberâ sui donatione decepisset, quam ipsa priùs amoris mutatione deceperat.

Sed quia, comparationibus immorari multùm non statui, *Lindamori*, plura non dicam de utilitate amoris Seraphici præ vulgari; superaddam tantùm vulgarem etiam amorem ad Seraphicum conducere non parum posse: violentus ille tuus, quo ardebas in Hermionem amor ad devotionem te paratiorem reddet, quod primùm te uni tantùm nec beanti præ omnibus objecto addixerit, quòd deinde affectus vehementia cor tuum ad concipiendam amoris Seraphici flammam disposuerit: qui enim amat, seipsum penitus abnegat, fortunam, quietem, honorem, vitam negligit, cæteraque commoda sua omnia flocci pendit, si eorum jacturâ, aut neglectu gratum quid dilectæ præstare possit: cujus judicio bona sua, & mala quoque æstimat. Præclara sanè hinc eruuntur documenta: cum enim amore difficillimæ tui ipsius abnegationi assuescas, mutato tantum objecto amor tuus in devotionem evasurus est: quædam enim ad hanc nec postrema dispositio est: sicut qui lascivis priùs liberioribus vocem cantilenis ex arte exercuit, cœlestes illos eò faciliùs, suaviùsque hymnos occinet, quibus Ecclesia militans triumphantem imitari videtur dum sollemnes Cœlestium Spirituum laudes sollemni cantu quasi remittit. Quemadmodum venatione quamvis imbellem tantum leporem insequamur, ad exantlandos tamen Martis labores quibus Imperium propagaturos nos speramus, aptiores evadimus: ita licet amore devotionis tyrocinio cæcutiamus penitus, inceptaque cæci prosequamur, & eligamus, eos tamen paulatim induimus habitus qui nos ad cœlestem etiam devotionem mirè disponant: atque reipsa ardentior amor devotio quædam, sed non ad verum objectum directa, videtur; quod ipsis loquendi modis amantes insinuant: cum enim Amasiam tuam Deam vocas, cui cor offeras, quam adores, pro qua Martyrium subeas, hinc liquidò liquet Deum ipsum amoris genuinum adeo esse objectum, ut neminem vehementiùs amare possimus, cui divina quædam attributa non illico tribuamus: quemadmodum pueri innatum sibi in matres, & nutrices affectum declarant, dum imagunculas quibuscum ludunt, carissimas matres, aut dilectas nutrices vocant: atque ut Aaron, rebellesque Judæi, cum idololatriam suam excusarent quod Dei nomine id quod adorabant, insignissent, tacitè adorationem

soli

ſoli Deo debitam agnoſcebant, ita amans, qui quam veneratur, Deam vocat, ſat inſinuat Deum præ reliquis omnibus & ſuper omnia amandum.

SECTIO VIII.

Ipſaque, *Lindamori*, amantium inconſtantia hujuſce rei veritatem manifeſtam facit; hæc enim quid aliud eſt, quam perfectæ pulchritudinis quaſi venatio, quam nullo hic in objecto reperimus? Levia enim admodum illius obſcuraque creaturis impreſſa veſtigia ſunt quibus appetitui noſtro ad Deum etiam præter voluntatem aſpiranti nunquam ſatis fit; quem verum eſſe amoris objectum inconſtantia hominum in amandis mulieribus, conſtantiaque Angelorum in eo amando ſat aperte declarant: ut ſuam ad polum acus magnetica inclinationem tum motu inquieto, tum ipsâ quiete oſtendit. Dolent homines quod rebus hiſce caducis ſibi non ſatisfiat, cum gaudere potiùs deberent, cum id ipſorum privilegium ſit ut finito non ſatientur, ut, nec fiſtulis, equis factitiis aliiſque ludicris delectentur, quibus pueri recreentur plurimùm. Atque hinc, *Lindamori*, colligere poteris quàm ſuave, jucundumque ſit noſtrum uni Deo devovere amorem, cum inquietam omnium aliorum bonorum poſſeſſionem voluerit eſſe meram ad Amorem Seraphicum diſpoſitionem.

SECTIO IX.

Atque hactenus, Cariſſime *Lindamori*, Amorem tibi Seraphicum commendavi, expoſitis quibuſdam ipſius proprietatibus, quæ ad amorem potius ipſum, quam ad divinum ipſius objectum ſpectare videntur; ſed vereor, ne hactenus dictis nimiùm immoratus ſim, quæ præterquam quod non ſint præcipui hac in re momenti, minùs ea præ feſtinatione accuratè ſcripſi, eoque ordine quo primùm ſe ſe obtulerunt, nec eâ methodo qua exhiberi tibi debuere.

SECTIO X.

Quocirca, *Lindamori*, cum nobiliſſimi, ac præcipui ad Dei amorem ſtimuli ſint infinitæ ejuſdem perfectiones, cumque Dei amor nobis magis proſit, quam noſter ipſi, cum eo Deus non accendat modo noſtrum, ſed & foveat, & nî ipſi noſmet extinguamus, amorem coronet: quocirca, inquam, *Lindamori*, ad altiora jam quædam progrediendum mihi cenſebis, ut oſtendam quamplurima quæ hominum ſibi affectus devinciunt, peculiari, ac ſuperiore modo in Deo colligi. Hermionem tibi

conciliarunt variæ ipsius dotes, pulchritudo, constantia, amoris ipsius magnitudo, commodaque etiam quædam tua ex illius possessione nascitura: quòd hæc omnia eminentiori longè modo in Deo contineantur, jam utinam, eo quo vellem successu, exponere tibi possim.

SECTIO XI.

PRimò itaque summum amorem nostrum Deo debemus ob singularis illius naturæ prærogativam: sed dum methodi necessitate divinas celebrare perfectiones debeo, imparem omnino tanto argumento me profiteor cui nec Seraphini ipsi pares forent: & si ut Scriptura loquitur *nec oculus* vidit *nec in cor hominis ascendit* †, quæ Deus diligentibus se reposuit, quàm ineffabilia, quàm incomprehensibilia ea sint oportet, quæ sibi uni reservat? Ipsa enim naturæ ipsius immensitas latum supponit discrimen ea inter quæ nobis communicat, eaque quæ ob infinitatem communicare nobis nequit.

Non est igitur quod mireris, *Lindamori*, si diu huic objecto non immorer, cum oculis illud irretortis præ fulgore intueri nequeam, neque mirum videri debet si hyperbolas usurpem in commemorandis iis perfectionibus, quas nulla sat extollere hyperbolâ possumus, cum Deus ipse & naturâ, & suo ipse testimonio [a] supra *omnem benedictionem, & laudem sit.* Si, de conspicuis, *Lindamori*, Dei attributis differendum nunc esset tot in iis immensæ potentiæ, atque infinitæ sapientiæ, exuberantisque bonitatis vestigia offenderemus ut præ stupore obtumescceremus. Fateri enim, *Lindamori*, necesse est, cum Telescopiis veteres novasque in superiore mundi regione stellas intueor, cum Microscopiis inconspicua quædam objecta, miraque naturæ subtilissimæ arte facta, contemplor, cumque ut verbo dicam, cultris anatomicis, luceque furnorum Chymicorum, librum naturæ aperio, consuloque Aristotelem, Epicurum, Paracelsum, Harvæum, Helmontium aliosque hujusce voluminis expositores, fateri, inquam necesse est in has me cogi cum Propheta regio erumpere voces: [b] *quam multiplicia sunt opera tua Domine, sapienter omnia fecisti!* atque miratus aliquamdiu quæ mirari quidem, comprehendere nequeo, seposita ulteriore indagatione, operibus Dei ea applico quæ de ejusdem providentiâ *Paulus* dixit [c], *ô altitudo divitiarum, sapientiæ, & scientiæ! quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & impervestigabiles viæ!* atque hoc nos stupore cujuscumque divini attributi consideratio pariter perculerit,

Sed cum hoc de argumento alibi egerim, hîc tantum velim, *Lindamori*, animadvertas, quantum ipsemet, aliique qui quam ipsi possident,

† 1. Cor. 2. 9. a Neh. 9. 5. b Ps. 104. 24. c Rom. 11. 33.

in aliis virtutem magni faciunt, Catonem, Scipionem aliosque Heroas humani generis ornamenta ob eorum virtutes ament; quamvis nihil ad nos emolumenti ab iis redundet, cum pluribus ante nos natos sæculis vixerint. Cum igitur adumbratas quasdam virtutes, nobisque inutiles tantopere veneremur quo non amore eum prosequi debemus qui omnes perfectiones easque infinitas possidet? Si ego & tu, *Lindamori*, nos ipsos creassemus, nec divinâ egeremus bonitate, nec quidquam ab eâ speraremus, nativæ illius dotes, collataque in alios beneficia, in ipsius nos haud dubiè amorem raperent: quamvis tanta ipsius beneficia nostrum ipsi amorem non conciliarent, essentia ipsa divinæ fons liberalitatis eum à nobis summo jure exigeret: quamvis id quod reipsâ sumus ipsi non deberemus, cor tamen nostrum, affectusque omnes meritò sibi vindicaret id quod naturâ ipse est. Ab eo tanquam sole splendidissimo creatæ omnes perfectiones fluunt, eique tanquam centro inhærent: atque ut nihil dicam de summâ illius majestate quam nec amari mortalibus liceret, qui & multo minùs redamandos se ab ea sperare possent, nisi hunc ipsemet amorem solemni præcepto exegisset, nihil inquam dicam de sublimi illius majestate, intueamur paulisper peculiarem illam amoris nostri illecebram, ejusdem *amabilitatem*; quam si oculis contemplari possemus, reliquas omnes creaturas contemneremus, neque in nostrâ tum positum esset potestate ut eas diligeremus plus Deo: quem creatis rebus præferre summæ sane injustitiæ scelus est. Visiones quinti Evangelistæ, ipsos *Seraphicos* fulgentissima Cœlestis Hierarchiæ ornamenta exhibent nobis velantes facies in conspectu Dei†, quod vel deformitatis suæ tantæ pulcritudini comparatæ eos puderet, vel quod tanti luminis splendorem sustinere nequirent. Unde forte mos apud Judæos, quod è variis eorum scriptoribus colligere licet, ut caput, faciemque oraturi velent: licet caput tantùm non faciem in synagogis tegant albis illis vestibus quas solemnioribus diebus gestant.

Jam, *Lindamori*, si facies Mosis paucorum dierum cum Deo colloquio adeo radiavit ut oculos mortales percelleret: & si Angeli celeres illi Dei ad nos nuncii corporeis etiam ut fragilitati nostræ familiares se redderent, vestimentis cincti, terrestria omnia adeo transcendant, ut ii etiam, teste scripturâ qui eorum imitabantur virtutes, eorum aspectum, ferre non possent, & si translucens per vilem adeo habitum eorum pulchritudo mortalem omnem longè multumque transcendat; quid de Deo ipso cogitabimus? de quo Scriptura: *qui plantavit aurem non audiet? qui creavit oculum non videbit?* [d] hoc est qui creaturæ perfectionem quampiam impertit, annon ipse eandem eminentiore modo possidebit? atque reipsa creata quævis qualiscumque demum pulcritudo illius tantùm abumbratio est.

† *Is. 6. 1.* d *Psal. 94. 9.*

Sparsis illis pulchritudinis suæ per creaturas Scintillis elevari cogitationes nostras, non distineri affectus Deus voluit: his enim metas amori nostro poni noluit, sed ut harum ope fides nostra ultra tenderet, statuit, utque conspicuis rerum perfectionibus plures in Deo inconspectas cogitaremus: instar igneorum Eliæ curruum [e], qui licet clari forent, fulgidique, illius tantùm sursum vehiculum Deus esse voluit. Atque ut Patriarchæ OEconomus, tam numeroso stipatus fuit famulitio, non sui gratiâ sed ut Rebeccam Isaaco conciliaret, ita omnis creaturarum amabilitas eò spectat ut altiùs quid de summè pulchro, Deo scilicet concipiamus; ne caducâ, mortalique pulchritudine abutaris, eam intueri te oportet, ut amasiæ tuæ imaginem, crystallumque quâ tegitur intuêris; quamvis enim nativum hoc vitrum, purum, politumque admodum foret, non illud tamen præcipuè aspicis, neque ultimum visionis tuæ objectum est, sed avidè ultrà aspicis ad transluccntem per solidum illud velum imaginem. Seraphici, vulgaresque amantes videntur mihi exteriorem intueri pulchritudinem puerorum instar atque astronomorum optica Galilæi vitra aspicientium (eorum uno quod Florentiæ vidi non illepidè jactabat invenisse *se Iovis curiam*, *Trovato la corte à Giove*) quæ hi magni faciunt, propter id, quod detegunt, illi verò ob id quod exterius sunt: pueri enim longitudinem mirati, & artificium, tubique inaurationem inerudito oculo vitra contemplantur: cum per ea Astronomi prospiciant, parumque, solliciti de consuetis Tuborum ornamentis, aut figurâ, eadem adhibent, ut nova in cœlo sydera, inconspectas stellas detegant.

SECTIO XII.

Fateor equidem, *Lindamori*, Deum pulchritudinis suæ, amabilitatisq; atque aliorum attributorum vestigia quædam creaturis impressisse; sed longè leviora, minusque cum exhibentia quàm sol interdum *apparens* verum exhibeat, cujus reflexis, refractisque radiis juxta acutos quosdam *Naturalistas* producitur: quamvis enim derivatus hic sol insigni radiet lumine, si cum obscurâ nube comparatio instituatur: attamen verò soli non altitudine tantùm, & splendore cedit, sed mendicato tantùm, alienoque splendet lumine, eoque diu nunquam. Quapropter qui hebetes quosdam pulchritudinis radios supremo splendoris omnis fonti Deo anteponit, non præpostero minùs modo se gerit quam si Persa Parelio sacra sua faceret, neglecto interim, quem ex religionis suæ præcepto adorare debet, vero sole. Atque haud dubiè, *Lindamori*, si instar servi prophetæ qui montes prope *Dothan* equis &

e 2. Reg. 2. 11. f Gen. 24. 10. 51.

curribus igneis coopertos vidit [a] inconspecta intueri objecta possemus, rapti in admirationem eam in Deo pulchritudinem intueremur quæ has à nobis cum Prophetâ voces extorqueret, [b] *quam magna est ipsius bonitas*, & *quanta pulchritudo*! Hinc proinde observare licet, ut magnes acus nitidissimas, eque chalybe purissimo fortiùs attrahit, ita Angelos maximè rerum omnium creatarum lyncæos, clarissiméque Conditorem intuitos eum per quinque & ultra annorum millia à mundo condito constanter adeo amasse, ut nihil intra, nihil extra Deum reperire potuerint quod eos à tantæ bonitatis amore averteret. Dei amabilitas, quæ ejusmodi est ut æternâ sui fruitione beatus sit, rarissimæ instar musicæ, licet omnes auditores oblectet, eos tamen plurimùm qui illius artis peritiores sunt, eamque penitiùs norunt. Spiritus quidem Apostatæ primam deseruêre stationem, non quòd ullam in Deo maculam, defectumque observarent, sed quod quandam cum eo, paritatem ambirent, cujus perfectiones quia sibi, summâ arrogantiâ concupiscebant, sine crimine intueri non poterant: quod autem ad præsentem eorum separationem attinet justo Dei judicio illa contigit. Atque ingenuè, *Lindamore*, hoc loco fatebor sublimibus illis quas fovebant mecum, divinarum perfectionum ideis induci me ut credam, idcirco Deum edixisse Mosis [c] *faciem meam videre non poteris, nemo enim me videbit, & vivet*, quod ut objecta nimiùm illustria sensus destruunt, ita Gloriosus illius aspectus, qui nos in cœlo beaturus est, ea quæ mortalitas nostra ferre nequiret, Gaudia in animam introducturus esset.

Rapta enim tantæ pulchritudinis aspectu anima sui à corpore solutionem omnibus votis exoptaret, jamque angustior quam ut tanta gaudia caperet ipsâ sui nimiâ dilatatione obrui se torrente voluptatum pateretur: transfusa enim intimâ unione in Deum anima, fœliciter desiisse videretur. Nec minùs forte vitæ futuræ privilegium est quod Deum tum conspiciamus, quàm quòd superstites futuri simus eo viso, quem mortales oculi intueri nequeant, donec ut Paulis verbis utar [d] mortalitas nostra immortalitatem induerit. Sed diutiùs huic argumento non est immorandum, de quo facilè multa dici possunt, satis nunquam: quod iis, nî fallor contingit, qui divinam se definire posse naturam putant, quam nullo meliùs modo definierimus, quàm si accuratè describi non posse dixerimus: iique omnium meo quidem judicio minùs aptè Deum descripserint, qui fidentiùs eum describendum suscipiunt: cum enim voces nostræ cogitationum tantùm nostrarum notionumque imagines sint, quas pariter finitas esse nemo nescit, nemo faciliùs à vero divinæ naturæ conceptu aberrarit, quàm is qui describi eum posse putat: Neque ipsâ speculationis diuturnitate constantiâque scopum hîc attingimus: attentior

a 2. Reis 5.27. b Zach. 9.17. c Exod. 33.30. d 1. Cor. 15 54.

enim divinæ naturæ contemplatio densioribus nos involvit tenebris, unde Paulus Judæis *dixit* [f] *non potuisse videre se ob gloriam, aut lumen, quod de cælo circumfulsit ipsum*; quod pariter celeberrimus Simonides expertus est, qui rogatus quid Deus esset, petiit ut sibi unius diei spatio de responsione meditari liceret, vocatus ad respondendum duos adhuc dies expetiit, & tum quatuor; donec rationem silentii reddere coactus, ingenuè confessus est, quò diutiùs de divinâ cogitaret naturâ eò minùs se eam comprehendere. Atque quotidianâ docemur experientiâ eos minùs quid sol sit discernere, qui eum in meridiano constitutum intuentur, quòd nimio ipsius fulgore cæcutiant potiùs, quam videant. Neque tantùm, *Lindamori*, ardui nimis laboris opus est incomprehensibilem Dei naturam explicare, quam infinitus tantùm intellectus capiat, sed & divinas etiam nemo dignè laudes celebret, qui hoc se indignum officio non priùs putet; quas enim laudamus dotes, perfectionesque, eæ nostras transcendunt laudes: ipsaque rerum dicendarum copia deterret, potiùs, quam invitat ad scribendum, & si materia argumenti deesse nequit, pro meritis illud tractare non possumus. Quod autem, ad me, *Lindamori*, attinet, licet argumentum meum has à me Dei laudes exigeret existimassem satiùs esse methodi regulis renunciare quàm vel ipsâ laude rei laudatæ derogare, nisi divinas commemorare quantocumque cum excomio perfectiones, eosque pro merito non laudare idem plane foret quod ipsum quidem ad divinam magis gloriam facit, quàm nostra qualiacumque eulogia. At cum rationem methodi meæ exposuerim, jam Persas velim imiteris qui solem adorabant, quamvis lucis ope eum mirari quidem, intueri intime nequirent. Quamvis autem, *Lindamori*, plura adhuc multa de divinis perfectionibus dicere possem, silentio potiùs, quem eloqui non possumus, laudare Deum expedit : taciti enim meliùs stuporem exprimimus: quid enim potiùs nisi Deum miraremur? solâ enim admiratione apprehendi potest incomprehensibilis naturâ suâ Deus.

SECTIO XIII.

Cum hactenus, *Lindamori*, contemplati simus quàm jure merito nostrum Deus solitariè etiam & in se spectatus exigat amorem, examinemus nunc quantùm idem ob innumera collata in nos beneficia amari debeat, ut gratitudo ratioque simul certent, utra nostram magis accendat devotionem. Ubi autem nobiscum ipsi perpenderimus quantopere, quam liberè, quàm nullius spe commodi, quàm constanter, quanto nostro emolumento nos amarit, parem nos reddere non posse amorem statim agnoscemus.

f *Act.* 22. 6. 11.

Quoad

Quoad magnitudinem ipsius amoris ubique diffusam, conspicuamque, de eâ seorsim agendum non est: quàm liberè igitur immeritosque nos Deus amavit, examinemus, quâ de re facile fuerit vel inde pronunciare quòd nos antequam essemus diligeret, priusque quàm natos ad beatitudinem nos prædestinavit, pluribus antè sæculis quàm natus esses dilexit te Deus, solaque bonitate suâ motus quæ tuæ etiam creationis caussa extitit.

Hoc solo beneficio nostrum sibi conciliare debet amorem, quamvis severiùs nos haberet: ut enim Persæ solem etiam radiis suis eos torrentem adorabant, ita parentes amare tenemur, & honorare, licet nobis adversos, & parum propitios qui tamen ut subordinata tantùm Deo instrumenta nos genuêre, & tales tantùm, quales Deus nos esse voluit: sed Deus ut idem in nos conferret beneficium quod Populo suo promisit, cum dixit [a] se eos liberè amaturum, nos non tantùm nondum natos, & nondum conceptos, sed etiam cum inimici essemus dilexit. [b] *Si cum inimici essemus, inquit Sanctus Paulus, reconciliati sumus Deo morte filii ejus* &c. quamdiu quidem non eramus, nihil in nobis erat, quod Deus diligeret, sed inimicitia nostra dignos etiam ipsius nos odio reddebat; ita Deus & absque omni amoris illecebrâ amat, & omnes amoris sui obices submovet. Unde meritò Apostolus [c]: in hoc *suum Deus nobis commendavit amorem, quòd cum peccatores essemus Christus pro nobis mortuus fuerit*: hoc est cum nihil in nobis ipsius accendere posset amorem; nisi idcirco fortè nos amarit, quod nullam in nobis amabilitatem reperiret. Suum Deus in nos amorem ipsa filii sui traditione manifestum fecit [d] *ita enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum pro eo daret*: hunc autem in *modum, docente Apostolo,* [e] *mundum Filius dilexit: Cum in forma Dei esset, non arbitratus est rapinam esse se æqualem Deo, sed factus vilis formam servi assumpsit, factus in similitudinem hominum, habitu inventus ut homo, humiliavit semet ipsum ad mortem, mortem autem crucis*, hoc est, ad mortem usque amare nos voluit, eque sublimis gloriæ fastigio in vilissimum se sê statum redegit, ut nos exaltaret: *vulneratus est transgressionibus nostris, contritus est iniquitatibus nostris, castigationes nostræ super eum erant, & ipsius flagellis sanati sumus* inquit, *Propheta* [f]: *nostis enim gratiam domini nostri Iesu Christi qui licet dives esset factus est pro nobis pauper, ut paupertate suâ vos ditesceretis, inquit Apostolus* [g]. Cum homines Deo displicuissent, omnique proinde ad beatitudinem jure excidissent, suarumque etiam miseriarum sensu quasi privati remedium nullum nec quærerent, nec excogitare possent, etiam tum amoris sui assiduo impulsu Methodum excogitavit quæ justitiam inter se;

a *Hos.* 14. 1. b *Rom.* 5. 10. c *Rom.* 5. 8. d *Iohan.* 3. 16. e *Philip.* 2. 6. 7. 8. f *Isa.* 53. 5. g 2. *Cor.* 8. 9.

misericordiamque, reconciliatis sibi peccatoribus, conciliaret: hocque opus Filii incarnatione divinis adeo modis, tantoque nostro emolumento prosecutus est ut minimè mirum esse debeat, si Angeli, [h] religiosâ haud dubiè curositate inducti, hæc introspicere mysteria desiderarint. Acriter disputant Theologi non Sociniani tantùm, & Orthodoxi sed ipsos etiam inter Orthodoxos lis non exigua est, utrum, illibatâ, justitiâ alio, quàm Christi morte, modo peccatum expiare Deus potuerit? Sed ut non hic definiam, utrum aliâ nos methodo redimere necne Deus potuerit, tutò omnino asseremus eam selectam esse ab eo methodum quæ ipsius in nos amorem maximè ostendat, summamque simul & justitiam & misericordiam, immensum in peccatum odium, & ardentissimum in peccatores amorem, cum severissimis tormentis, quibus filium etiam suum, qui verè dixit, *ego & Pater unum sumus*,* subjecit, ostenderet & quàm odisset peccatum quod tam graviter in dilecto suo illud hominum gratiâ quasi adoptante puniret; & quantùm peccatores amaret, dum quem ipse adeo amabat, redimere eos voluit, qui rei illius erant, quod tantopere ipse oderat.

Quocirca licet tot se Christus miraculis *Messiam* probaret, mortem tamen ut eos convinceret, declinare noluit, & quamvis sæpe ea quibus in eum crederent, præstitisset, de cruce tamen descendere noluit, licet præcipui Scribæ, & Pharisæi dixerint [i] *descendat jam de cruce, & credemus in eum*: Christusque, ut ostenderet homines emergere non posse ex illa abysso in quam peccati pondus eos detrusisset, post elapsa tantùm prope quatuor annorum millia hominem induit; unde Chronicus jam morbus, nullaque remedii spes mortalibus affulgebat: hinc fiebat ut tam inveteratâ obstinaciâ Deus ab homine longiùs divideretur, hicque nullam debiti persolvendi methodum invenire posset. Ita Christus e muti corpore dæmonem ejecit, in cujus gratiam non nisi silentium perorare poterat: vereque dicere potuit, [k] *eos ardenter amavi qui me non quæsierunt*: cumque Christus in mundum venit, nullum in sui liberationem miraculum patravit: atque ut ostenderet se tanta propter nos passum esse, ut suis ipse *flagellis nos* sanaret, [l] ita quicquid gaudii admittebat, ad nos illud omne spectabat: neque, quod observatu dignum est, in Evangelio legimus lætatum eum unquam esse nisi tum cum reversi discipuli ipsi dixerunt se dæmones, morbosque e miseris mortalibus depulisse, ipsiusque nomine, & tentatorem, & peccati pœnam morbos, ab hominibus profligasse. Virtutibus familiaris vixit, quibus quid esset, non minùs quàm Prophetiis, & miraculis ostendebat: atque ut hominem doceret quantum eum iis creaturis quibus adeo se devovet, anteponeret, naturæ sæpe cursum in hominis documentum aut li-

h 1. Petr. 1. 12. * Iohan. 10. 30. i Matth 27. 42. k Isa. 65. 1. l Isa. 53. 5.

beratio-

berationem ſtitit, ac ſtabilitas in mundo leges ut divinas homo ſervaret, evertit, tot tantiſque patratis miraculis ut Judæorum inſidelitas miracula inter numerari debeat; hæc tamen miracula eorum gratia facta ſunt qui Dæmoni ea tribuerunt [m], adeoque ſe erga Chriſtum ingratos præſtitere, ut mirum ſit voluiſſe eum ullum eorum causâ patrare miraculum, qui verè erant, ut quidam poſteriorum Judæorum eos vocant, *Chomet ben iain, acetum filius vini*, hoc eſt, à ſanctis patribus ſuis planè degenerarant; tot pro iis ipſis qui eum torquebant, paſſus eſt, ut meritò etiam pati creditus fuerit: *& annumeratus eſt tranſgreſſoribus* [n]. Quamvis autem vita ipſius miraculum videri poſſit, vilis tamen adeo contemptuſque inter homines interdum habebatur ut Deum tantùm ex infinitâ, Deique proinde propriâ bonitate dignoſceres. Licet autem quondam dixerit Chriſtus, [o] *majorem charitatem nemo habet quam ut animam ſuam ponat pro amico ſuo*; quod tamen hîc de amore dicitur, non eſt intelligendum de amore in genere ſpectato, ſed de peculiari tantùm quodam amoris actu, dum mutuus amicorum amor comparatur: quare locus prædictus hoc tantùm inquit nullum eſſe amoris actum nobiliorem, aut ſubliniorem eo, quo quis etiam vitæ amici cauſſa renunciat: non itaque hic locus ita accipiendus quaſi nullo ſenſu majorem quis erga amicum affectum prodere poſſit quam ſi ejus cauſsâ mortem obeat: qui enim non vitæ tantùm, ſed opibus, liberis, famæ renunciat amici cauſsâ, majorem in eum teſtatur amorem quam ſi vitam tantùm expenderet: qui autem pro iis mori paratus eſt qui eum oderunt, aut ſaltem non norunt, ardentiorem profitetur amorem, quam ſi eorum cauſsâ quos diligeret, mortem ſubiret: atque ita hîc Chriſtus intelligendus eſt, niſi plus feciſſe quam reipsâ docuit, quis dixerit: venit enim pro inimicis etiam ſuis mortem ſubiturus, atque inſtar balſami è cujus, ut ita loquar, vulneribus lacrymæ fluunt, quæ ipſa infligentium vulnera ſanant, pro iis qui ipſum occiderunt, ſanguinem fudit: adeo parum hominum commovebatur injuriis, ut poſtquam, eorum cauſsâ pro quibus ut pati poſſet, cœlum deſeruerat, æquo animo tuliſſet ea quibus mera punitio miſericordia, crudelitaſque ipſa, juſtitia tantùm videretur; adeo parum inquam illatis ſibi injuriis commovebatur, ut cum veniam ſperare vix poſſemus, amoris etiam ſui participes nos eſſe, voluerit. Neque abs re fuerit *Lindamori* huic tamdiu argumento immorari, hoc eſt iis quæ Chriſtus pro nobis tulit, ſcribendis, cum ipſemet nobis dicat, [p] *ego & Pater unum ſumus*; atque ex quibuſdam locis jam commemoratis colligere poſſimus Deum ſuo in nos amore motum, filium ſuum unigenitum in mundum miſiſſe, ut mundum redimeret, [q] *Deumque ſuum in nos commendare amorem, in hoc quod cum peccatores eſſemus Chriſtus pro nobis*

m *Matth.* 12.24. n *Iſa.* 53.12. o *Iohan.* 15.13. p *Iohan.* 10. 30. q *Iohan* 3.16. *Rom.* 5. 8.

mortuus sit[r]. Quo circa animadverti hic oportebit Christi dilectionem adeo esse liberam ut præcipua fœlicitatis nostræ conditio fides nostra sit, qui credamus eum ad nos beandos dispositum, modò non tantùm ipsi adeo honorifico, sed nobis etiam tam utili, ut penè dixerim vix fidem ipsam ad beatitudinem nostram, fuisse exigendam nisi beneficium augeret quadam ejusdem in hac miseriarum valle præpossessione: cum enim fides teste Apostolo sit substantia *rerum sperandarum, & argumentum non apparentium*, cœlestia huc transfert gaudia, atque instar speculatorum olim inter Judæos, [s] in desertum hoc quosdam gratissimos, suavissimosque terræ promissionis fructus ad nos affert. Fidem dixi, *Lindamori*, ut beatitudinis nostræ æternæ conditionem à Deo requiri, non quòd meræ absque operibus fidei vim ullam ascribam, eamve flocci faciam quæ ab Apostolo dicitur πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη, fides quæ per charitatem operatur, cum Jacobus doceat fidei & operum divortium tam contrarium esse religioni, quàm contraria est vitæ corporis & animæ separatio; commonitum tantùm te volebam, licet vera fides, quæ Rachelis instar clamat, *da mihi liberos alioquin moriar*, bonorum operum mater sit, hæc tamen opera caussam non esse, sed effectus, signaque divini in nos amoris, quamvis eam postea nutrire possint, ut liberi parentes interdum alunt: ut licet acûs magnicæ ad *polos* inclinatio, eam ostendat, à magnete, aut quopiam alio magnetico corpore animatam, hæc tamen ipsa caussa non est, sed operatio ferri magnetem sequentis: *bonus es, & bonum* facis inquit Psalmographus [t] Conditori suo: quia summè bonus est, ideo suæ nos participes bonitatis esse voluit: sua enim in nos beneficia confert ob suam ipsiusmet bonitatem non ob nostram, ut sol radiis suis etiam sterquilinium perlustrat quia conformiter naturæ suæ lumen diffundit: quod tamen hoc ad negotium spectat, latissimum Deum inter, solemque discrimen intercedit; nullas enim à nobis gratias sol promeretur quod eâdem necessitate radios suos in nos emittat, quâ fontes in rivos effluunt, cum affluentes in momenta aquas continere nequeunt. Deus contra quamvis necessariò benefaciat, liberè tamen & mihi, & tibi benefacit: quamvis enim quædam communicatio Dei utpote summè boni necessaria sit, sua tamen pro arbitrio in hunc, vel illum privatum hominem beneficia confert: ut illius in electorum Angelorum Chorum amorem tacitus prætercam, amoremq; illum internum atque infinitum quo tres Trinitatis personæ se invicem ante rerum creationem amarunt. Sed de his tantùm obiter; observandum itaque insuper est, cum homines liberaliùs plerumque dent iis quibus nihil ante dederant, ac dare deinceps desinant, vel eam ob caussam, quod jam dederint, longè se diverso modo Deum gerere, dare enim solet, vel

r Rom. 5. 8. s Num. 13. 23. 27. t Ps. 119 68.

quia jam dedit, atque eo consilio ut det adhuc plura. His conformiter, cum Israelitæ rebellassent, eo ipso tempore quo Moses tabulas legis ad eos afferebat paratus jam ad tam rebellem populum exscindendum, his inquam conformiter observare licet, cum Deus quasi pristinæ suæ in eos bonitatis immemor esse vellet, Mosi eum dixisse ut vocaret Judæos *populum quem tu ex terrâ Ægypti eduxisti* [t] *:* Moses tamen ut Deum novam ad misericordiam alliceret, pristina Dei in eos beneficia commemorat, vocatque Dei populum quem eduxit *e terra Ægypti magnâ popestate & potenti manu* [v]. Atque hæc commiserantis patris misericordia in æterno tam conspicua filio erat ut illius opem ægrotantis *Lazari* sorores non nisi hisce verbis implorarint, *Domine ecce*, non qui eum diligebat, *sed quem diligebas, ægrotat* [x]. Atque ut sua propter se beneficia confert, ita prioribus beneficiis ad alia & majora etiam danda inducitur: cujus quidem rei hæc ratio est: cum enim non alio, ex capite quàm ex purissimo ipsius amore, bonitatis ejusdem radii ad nos deriventur, æquum sanè est ut divino divina beneficia amori respondeant; infinitaque illa liberalitas, & modum sibi & caussam motricem statuat.

SECTIO XIV.

NEque nos Deus minus liberè amat, quàm absq; ullius spe commodi. Eò collimat, ut participes nos, instrumentaque Gloriæ suæ faciat, atque ad æternam beatitudinem perducat eo modo qui non minùs naturam nostram elevet, nobilitetque, quàm reservatus nobis status nobilitaturus est. Si methodo, qua ipse nos salvari vult, obediamus, *apti futuri sumus ad hereditatem sanctorum in lumine* [a]: cum ut inquit Divus Petrus [b] *divinæ facti simus consortes naturæ, ubi effugerimus corruptionem quæ in mundo est per luxuriam:* quare ea in quibus præcipuam Philosophi beatitudinem collocabant, quædam tantùm ad promissam diligentibus Deum beatitudinem dispositiones erant: cui pretium addunt tot gratiæ, virtutesque hominibus hic infusæ, ut tantæ beatitatis capaciores in cœlo forent: se ipso quidem antequam creaturæ ullæ existerent, beatissimus erat; cum iis ipsis ut beatus foret, non indigeret, earum quoque operibus egere non poterat; neque ulla spe emolumenti mundum condidit, sed bonitate sua impellebatur, ut ita gloriam suam manifestaret, immensosque divitiarum suarum Thesauros.

Si quopiam egere Deus posset aut quidpiam à creaturis emolumenti recipere, mundus haud dubiè citiùs fuisset creatus. Deus ab Apostolo in Epistola ad Timotheum dicitur Μακάριος hoc est benedictus, aut

t Exod. 32. 7. v vers. 11. x Iohan. 11. 3. a Coloss. 1. 12. b 2. Petr. 1. 4.

aptius adhuc beatus, atque alibi eum verè beatum, æque ac solum potentem vocat: *Deus* inquit, [c] *Apostolus qui mundum condidit, omniaque quæ in eo sunt, cum sit dominus cœli, & terræ, non habitat, &c. quasi quopiam egeret; cum omnibus, vitam, & spiritum, & omnia det, in eo vivimus movemur, & sumus.* Atque, adeo rationi congruit, ut si Deum credimus, beatum putemus: ut Lucretius etiam ipse ubi divinam negat providentiam, quod molestum Deo mundi regimen foret, fatetur divinæ naturæ æternam supremamque connexam esse beatitudinem: hæcque insuper quæ ad rem nostram faciunt, addit

Privata dolore omni, privata periclis,
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri:

nobilior longè Vates, nos docet, [d] *terram esse Domini, & plenitudinem ejus, mundum & qui habitant in eo:* his conformiter, magnus ille Deus, qui omnia creavit in quodam psalmo [e] dicit, si esurirem, non tibi indicarem, meus enim est mundus, & plenitudo ejus. Cum ubique sit, excludi ipsius essentia loco, aut moveri nequit: quò enim se conferat, qui ubique est? adeo sibi sufficit ipse ut nulla intueatur bona quæ non aut possideat, aut det, aut potius quæ non simul possideat, & impertiat: tanta rerum apud eum omnium abundantia est ut perpetuâ liberalitate pauperior non evadat: quemadmodum nec sol radiando obscurior, nec doctor docendo imperitior fit. Quamvis autem Jacobus [f] meritò Deum patrem luminum vocet, à quo omne donum perfectum est, *Dei tamen Amicus*, ut Scriptura Abrahamum vocat, Regiusq; Sacerdos, quem Apostolus docet fuisse illius typum [g], qui dicitur ab eodem Regius Sacerdos professionis nostræ [h], in eodem capite ipsum vocant possessorem Cœli, & terræ [i]. Deus itaque cum omnium bonorum fons sit nullis eget. Eò collimare curæ omnes nostræ debent ut officio nostro fungamur, non ut aliquid ipsi emolumenti largiamur, qui infinitè beatus non esset, si aliquid ipsi fœlicitatis addi posset: summa etiam nostra in Deum obsequia *tributa* reipsa non sunt, cum nullam inde utilitatem recipiat, sed instar potiùs levium quorundam munusculorum quibus suam à dominis suis dependentiam homines agnoscunt, quos interim iisdem ditiores non reddunt. Nostra solis contemplatione soli lumen non addimus, sed nostrum illud intuendo efficimus: cum solem non intuemur, aut oculos claudimus, nullam idcirco patitur is ecclipsim, nosque tantùm illius lumine privamur, non ipse. Horum applicatio obvia est: *Si peccas*, inquit, *Elihu* [k] *quid contra eum facis? si justus es, quid ipsi das, aut quid e manu tuâ recipit; nequitia tua hominem cujusmodi tu es lædere po-*

c *Act.*17.24.25.26. d *Psal.*24.1. e *Psal.*50.12. f *Iacob.*1.17. g *Hebr.*7. h *H.b.*3.1. i *Gen.*14.18.22. k *Iob.* 35.6.7.8.

test

test, justitiaque tua filio hominis utilis esse poterit. Atque reipsâ qui in Deum insurgunt dementes imitantur qui caput muro allidunt, quem nec quatiunt, nec diruunt, cerebrum sibi interim comminuunt: neque enim Deus *lucem* tantùm, sed & fœlicitatem *inhabitat* ut ita loquar *inaccessibilem*: nihil ipsius tranquillitatem utpote in sublimi positam turbare potest: instarque syderum, quæ quos infligunt morbos, non sentiunt, inflicta à se tormenta non percipit. Tam necessaria est Deo justitia, quàm misericordia; si enim Sanctorum ac reproborum numerus spectetur, mille isti victimæ illius severitati cadunt, ubi unũ hujus lenitate dignatur Deus. Dixit honorem se ducturum ex Pharaone, omniq; ejus exercitu [l] cum utriusque in mari rubro interitum prærodinasset, & dixit Moses *gloriosè eum propterea triumphasse:* atque in Ezechiele [m] dicit, *Ecce contra te sum, o Sidon, & glorificabor in medio tui, & scient quòd ego dominus sim, cum omnia judicia mea fecero in eâ, & sanctificatus fuero in eâ.* Ita cum scintilla, divinæ indignationis duos Araonis filios nimiùm arrogantes absumpsisset, dicitur *sanctificatus in illis qui accedunt ad illum, & glorificatus* coram omni populo [n]: tam insignia illius severitatis exempla sanctitatem ipsius tantùmque in leges suas zelum ostendunt ut ministri etiam altaris impune eas violare nequeant; quem experiuntur, ignem, ut Apostolus eum vocat [o], *consumentem*: gloriam enim manifestam reddere suam coram populo omnino decrevit aut obedientiâ accedentium ad se, aut interitu. Atque ut pateat Deum non minùs irritatæ exercitio justitiæ, quàm emotæ misericordiæ delectari, hæc à Sacro Oratore prolata observentur [p], & *erit, ut quemadmodum gavisus est dominus, cum benefecit vobis, & multiplicavit vos, ut lætetur cum destruet, & ad nihilum reducet:* Ita, quamvis verè de Deo à Propheta Jeremia [q] dictum sit eum non libenter affligere, nec vexare filios hominum (quare decretum totius terræ excidium, quod Anglica nostra Biblia vocant opus Dei, mirabile illius opus [r], alii traducunt opus alienum suum) cum tamen peccata hominum qui corrigi nequeunt, omnem misericordiæ locum præcluserint, quantùm tunc sibi complaceat in destruendis iis, qui servari nolebant, conjicere licet ex Ezechiele ibi, cum prædixisset quantam indociles, & dispersi Israelitæ gladio, fameque expectaturi essent cladem; instar epinicii hæc verba subjungit, *hoc modo* [s] *ira mea complebitur, & faciam ut furor meus quiescat super vos, & confortabor.* Non minus illius laudes præcinunt damnatorum ululatus, quàm beatorum Cantica: obscura inferorum claustra ad divinam æquè gloriam faciunt, atque æternus cœlorum splendor: ut enim cum nigras, terra, tetrasque in nubes emittit exhalationes, cœlum hæ non attingunt, nec cœlestes illic Sphæras, sed mutatæ in tonitrua, procellasque terram sæpe ipsam cladibus afficiunt,

l Exod. 14. 17.18. m Ezech.28.22. n Lev.10.3. o Hebr.12.29. p Deut.28.63. q Lam 3.33. r Isa.28.21. s Ezech.13.5.

ita suis peccator sceleribus sibi tantùm nocere potest, quæ idcirco præcipuè Deum affligunt quod vindictam ipsi invito extorqueant; quæ enim maximè Deum irritant, minimè ei nocent: impius, ut superiùs *Elihu* dicebat, hominem lædere poterit, nunquam Deum cujus infinitas perfectiones infinita quoque comitatur beatitudo, ei tam intima, quàm ipsa essentia. Accidentalem ut vocant, Dei gloriam offensis nostris imminuere, *essentiali* nihil detrahere possumus: aut potiùs magnis peccatores criminibus justitiam divinam illustrant si misericordiam illustrare nolunt; seriùs enim aut ocyùs divinæ homines gloriæ inservient, aut debito officii exercitio, aut justâ criminum punitione. Hinc patet quam parùm tibi debeat Deus quod ab inferis te ipsum serves, neque multò magis tibi astrictus fuerit quòd Cœli incola assiduis precibus fieri desideres. *An homo inquit Eliphas* [t] *utilis esse Deo poterit, ut qui sapiens est prodesse sibi poterit, an ullam inde omnipotens voluptatem percipit quid tu justus sis? quid inde lucratur quòd vias tuas perfectas feceris?* cui conformiter sententiæ ait Psalmographus: [v] *bonitas mea ad te non extenditur.* Accensus super Dei altaria ignis nos calefacit, illuminatque, non Cœlum adeo remotum, nec solem. Odore accensi thuris soli nos fruimur, fumus, priusquam cœlum attingat, evanescit, & quamdiu non dispergitur, aerem obnubilat. Non magis Deo obsequia nostra prosunt, quàm patri morituro allata à filio cera, qua ditior non fit sed ab eo tantùm quæritur, & accipitur ut magnas filio divitias consignet. Quapropter quamvis reipsa nostra Deo obsequia placeant non tamen idcirco ipsius in nos amor quoddam quasi præmium inde recipit cum propterea tantùm ei placeant quòd ad conferendam nobis mercedem ipsum alliciant.

Nullum igitur bonis nostris ex operibus emolumentum ducere potest, cum eo consilio præcipuè eadem begnigno vultu aspiciat ut novis postea nos beneficiis cumulet: quemadmodum Isaacus de eo quod venatione ceperat filius, manducare cupiit id circo ut sapidi ejuscemodi cibi gustu ad benè precandum ipsi quasi moveretur.

Atque ut quàm nullius spe emolumenti sua in nos conferat beneficia Deus clariùs aperiamus, paulisper perpendamus in nostrâ nequaquam positum esse potestate ut illis respondeamus, aut par pari reddamus, nihil enim ipsi nisi suum dare possumus, neque illud etiam omnes ipsa serviendi ipsi voluntas, facultatesque omnes nostræ tot nominibus illius sunt ut omnis nostra, si de Deo quæstio sit, retributio, sit quasi mera rei alienæ restitutio. Cùm David, Præfectique ejus ac Duces ad magnificum illud templum, quò cœlum æmulari quodammodo volebant, sua dona obtulissent †; rex liberaliter dedit tria milia Talento-

t *Iob.* 22.2.3. u *Psalm.* 15.2. † 1.*Chron.* 29.6.7.8.

rum

rum auri, ſeptemque argenti purgati, Principes populi quinque millia Talentorum auri, præter decem millia drachmarum;decem millia talentornm argenti, octodecim millia talentorum æris, centum millia talentorum ferri, (cujuſmodi Theſaurum non memini me ullibi legere) præter lapides pretioſos innumeros omnis generis, qui vel Indiam ipſam exhaurirent; cum inquam hæc dona, obtuliſſent, ſolemnem Deo quaſi panegyricum, muneribus omnibus prænominatis forte ipſi gratiorem, his ferè conceptum verbis dixerunt: *Tua*, inquit cæterorum nomine Regius Propheta[x] *tua Domine eſt magnitudo, poteſtas, & gloria, & victoria, & majeſtas; quæcumque enim in cœlo & terra ſunt, tua ſunt: tuum eſt regnum, Domine, exaltatus es ut caput ſuper omnes, & divitiæ & honor à te venerunt, tu regnas ſuper omnia; in tua manu eſt poteſtas, tu magnos facere potes & dare omnibus robur. Nunc igitur, Deus noſter, agimus tibi gratias, & laudamus glorioſum nomen tuum. Sed quis ego ſum, aut quis eſt populus meus ut tam libentes hoc modo offeramus tibi? omnia enim à te veniunt, atque ex tuo dedimus tibi; alienigenæ enim ſumus coram te, & inquilini, ut erant omnes patres noſtri: dies noſtri ſuper terram ſunt velut umbra, & nulli eorum remanent. Domine Deus hæc omnia quæ præparavimus ut ædificaremus domum nomini ſancto tuo, à te ſunt, & tua omnia ſunt. Quis*, ut ait Apoſtolus[y], *priùs ipſi dederit, & ei rurſus dabitur? ex ipſo enim & per ipſum, & ad ipſum ſunt omnia.* Quin etiam amor ipſe noſter, quò pauperrimus quiſque omnia debita ſua ſolvit, noſtris hîc ſatis facere nequit, cum divini amoris præmium utpote ejuſdem effectus eſſe nequeat.

Atque non immeritò haud dubiè dixit dilectus diſcipulus[z]: *in hoc eſſe amorem, non quod nos ipſum,* dilexerimus, ſed quod dilexerit nos: atque ut idem Apoſtolus alibi[a] loquitur, *diligimus ipſum quia ipſe prior nos dilexit*: ſi re ipſa tantiſper perpendamus quàm non omnino, aut quàm parum divino homines amori reſpondeant, agnoſcere nos cum Davide loco præcitato, neceſſe eſt noſtrum in Deum ob accepta beneficia amorem, ſummum eſſe beneficium, propter quod etiam ipſum amamus: tantum abeſt ut divino reſpondere amori poſſimus, ut ipſo amore noſtro, qui tantùm quoddam divini præmium eſſe debet, beneficium creſcat: eóque impotentiæ hac in re devenimus ut ne deſideriis quidem noſtris, votiſque par Deo quidpiam reddere poſſimus: tantam enim bonorum omnium affluentiam Deus poſſidet ut nihil ipſi ne apprecari quidem, aut optare ipſo dignum valeamus, niſi edocti priùs quid jam re ipſâ poſſideat, fuerimus. Atque hæc *amoris Seraphici* moleſta admodum amantibus proprietas eſt, quod nihil acceptis dignum beneficiis velle Deo poſſimus: in hoc enim noſtro cum Deo commercio dare nihil, re-

x 1. Paral. 29.11, 16. y Rom. 11. 35. 36. z 1. Joan. 4. 10. a verſ. 1.4.19.

cipere

cipere tantùm possumus: libenter micam etiam nostram conferremus, Deoque cui omnem nostram debemus, fœlicitatis, si fieri posset, incrementum optaremus: quin etiam non pauci sanctissimi viri, ac præsertim Augustinus, quadam gratitudinis, ac devotionis exuberantiâ in eas erupère voces quæ à nimio potiùs affectu, quamab intellectu fluerent: quibus manifestum facerent se nosse quantum Deus à nobis mereretur, at minùs animadvertisse quàm minimè nostrarum indigus rerum foret. Si tamen rem maturiùs nobiscum ipsi consideremùs, gaudendum potiùs nobis est, quàm dolendum, cum ipsa nostra desideria quibus æternam Deo summamque apprecamur fœlicitatem scopum reipsa suum attigerint: si quæ enim divinam ad beatitudinem votis nostris fieri accessio posset, summè beatus non foret; major enim haud dubiè ea fœlicitas est quæ incrementum non admittit quàm quæ ulterioris capax incrementi est.

SECTIO XVI.

JAm ad Divini amoris constantiam accedamus, nemo enim sine crimine, & errore impio Deum inconstantiæ obnoxium dixerit. Amor ipsius tam æternus, quàm ipsa essentia, tempore prior omni fuit, & posterior futurus est: *cum dilexisset suos qui in mundo erant, in finem dilexit eos*, inquit Evangelista [a]: cumque Jacobus *nobis dixisset omne bonum datum, & omne perfectum donum descendere à Patre luminum* [b], subjungit, ut plenius sit gaudium nostrum, *in quo non est variabilitas, neque vicissitudinis obumbratio; voluntate suâ genuit nos in verbo veritatis:* atque cum Deus propter se tantùm nos amet, ipsa naturæ ipsius immutabilitas, amoris quoque, & beatitudinis immutabilitatem constituit: *Ego enim dominus & non mutor; quapropter vos filii Iacob consumpti non estis*, inquit ore cujuspiam e prophetis [c]: & apud Jeremiam ait, *amavi te amore æterno.* Quod autem Deus Generosissimo Josuæ dixit [d], *nunquam derelinquam, neque deseram te*, ab Apostolo applicatur credentibus; dona enim Dei, inquit idem, *sunt absque pœnitentia*†. Neque ira ipsius, immutabilitatem amoris tollit, cum ipsius amoris partus sit; amoris inquam neque rugam, neque maculam in dilecto patienter ferentis: ut pulverem e veste non ex irâ sed quodam ejusdem conservandæ desiderio succutimus. *Quos amo castigo*, inquit Christus [e], & *scio Domine*, inquit Psalmographus [f], *quòd judicia tua recta sint, & quod in fidelitate afflixeris me:* igne enim afflictionis purgandi ab omni terrestri scoria sumus, molliendique quodammodo ut suam nobis imaginem faciliùs Deus imprimat. Magnus Ecclesiæ architectus, artifexque Deus ut ab Apostolo

a *Io.*13.1. b *Iacob.*1.16. c *Mala.*3.6. d *Iosr.*1.5. e *Revel.*3.10. f *Ps.*119.75. † *Rom.* 11.29.

dicitur

dicitur, non adhibet malleum ut conterat nos, lædatve sed ut corda nostra in idoneos spiritualis ædificii, ut ita loquar, lapides effingat: neque tantùm immutabilis Dei amor est sed & amabilitas quoque eadem semper permanet. Mulierum pulchritudo non minus incerta, fluctuansque est, quàm mens ipsa: quamvis nulli eam morbi tollerent, provectior in dies ætas necessariò immutabit, tolletque: unde fluctuant semper amantes dum nec de Amasiarum affectu nec de pulchritudine diu certi esse queant; nemo tamen cui de utroque non constet beatus esse potest: interdum enim si Amasia constanter amet, ipso extinctæ pulchritudinis deliquio, fit ut extinctum quoque illius amorem amantes sæpe vellent, ut quâdam in speciem æquitate aliò cor suum transferre possent: sed utriusque, si devotioni dediti, periculi securi sumus; cum Deus suo semper nos amore beet, & summum semper nostri mereatur ardorem: neque enim tantùm nos constanter amat, sed ut mutuo in se ardescamus amore, omni ope contendit. Quocirca non tantùm nos in momenra amat, sed quam cupiat redamari ostendit. Quòd divinum redamando non reddiderint amorem Adamus Paradiso, cœloque Angeli exciderunt: objectum enim amoris nostri instar centri, non trahere tantùm ad se, sed & sistere ac retinere nos debet.

Obstinatæ adeo mentis summus, nostríque adeo commodi negligentes ut nullis beatitudinis nostræ illecebris allici ad eam possimus, nec ipsa etiam ejus possessione adeo beati simus, ut statum mutare nolimus: tractandi itaque sumus puerorum instar, qui cum ob inhærentem palato amarorem, salutarem gustare cibum nolunt, cogendi sunt; quique ne ex ædibus per plateas vagabundi oberrent, prohiberi debent: splendida enim ipsi palatia ut totâ urbe vagarentur, desererent. Tres illas divinæ constantiæ proprietates Magnetis operationes adumbrant; cum enim plurima hoc circa minerale experimenta fecerim, aliquas ab eo ducere similitudines mihi licebit. Primò itaque suam ad chalybem inclinationem nunquam exuit: dein ei unitus attractrices constanter qualitates retinet, unde nihil caussæ subest cur eum unquam acus deserat: tertiò quoties chalybem tangit, aptum reddit ad eum magneticum situm, quo meliùs novas acquirat virtutes: hæc quoque insuper observari potest divinam inter in nos, & magnetis in ferrum operationem similitudo, quòd magnes ferri ad se attractione non sibi sed ferro prosit, cui tam mirabiles virtutes impertit. Præterea, absentia, rivalesque, cæterorum amantium beatitudini quotidiani obices, tuæ nihil obesse queunt: absentiam enim, quam non ineptè amantes mortem vocant, si hæc tantùm sit animæ & corporis separatio, Dei *ubiquitas* prohibet, ubique enim nobiscum est, aut potiùs in nobis est: tu qui nuper quamcumque cum *Phyllide tuâ* pauca quædam momenta transigendi opportunitatem tanti faciebas, cum Deo tuo etiam rogatus, & invita-

 tus

tus quovis tempore familiariter agere poteris : quavis horâ eum invisere poteris, & quamdiu volueris absque omni illius tædio ; quin etiam gratior ille Deo est, qui sæpius cum eo agit, & diutius : nemo ei importunus accedit. Quot cumulavit donis veterem illam vatem, quæ e primis Evangelistarum fuit, quæ per multos annos e templo *non exierat, sed Deo inserviit jejuniis & precibus per noctem, & per diem*, sub initium Evangelii sancti lucæ [g] discere poteris. Cantatos mediâ nocte à Paulo, & Sila hymnos [h] non tantùm non offendisse eum quem laudabant, sed miraculo etiam approbatos fuisse liquet ; cum missus à Deo Angelus eos libertate donarit : *ambulaverat Enoch cum Deo* [i] tot annis, quot diebus constat annus ; nullo tamen hac quasi importunitate affectus est tædio Deus : sed peculiari eum privilegio morti exemit, arctiorique secum adhuc commercio junxit : cumque Moses quadraginta ipsos dies, & quadraginta noctes in familiari, si ita loqui licet, cum Deo colloquio fuisset, inde illustri admodum divinæ benevolentiæ indicio circumfulgens radiis quibus Judæorum oculos percelleret, regressus est [k]. Jam quàm superbiunt amantes, cum quæ Amasiarum caussâ patiuntur, Amasiis innotuerint? at nullum *Seraphici amantis* votum, gemitus, desiderium, cogitatio nulla, quam ipse non intueatur, qui *servorum suorum lacrymas in lagenis reponit* [l] : si quæ enim ipsius amor pariat infortunia, in solida ea gaudia convertit. Amans anima cum Davide Deo dicere poterit [m]: *Tu intelligis cogitationes meas procul, tu circumcinxisti gressus meos & decubitum meum, omnes vias meas tu cognovisti*. Christus pariter tam attento amantem animam oculo respicit, ut in Apocalypsi dicat Rectori Ecclesiæ Smyrnæ [n] *novi opera tua, & tribulationem*, & *paupertatem*, & Angelo Ecclesiæ *Pergami*, *Scio opera tua, & ubi habitas, ubi Satanæ sedes est, & retines nomen meum, neque negasti fidem meam, etiam illis diebus quando Antipas fidus mihi martyr erat, qui occisus est inter vos ubi Satan habitat.* Nihil itaque eorum quæ ipsius caussâ patimur, ipse non observat, nostraque licet ipsimet erga eum obsequia obliviscamur, ipse tamen non obliviscitur : [o] *quando vidimus te oppressum, & liberavimus te?* quæstio hæc eorum futura est qui cœlum consecuturi sunt, quòd Redemptori suo cooperati fuerint, qui temporibus pessimis cujusmodi, *Lindamori*, nostra sunt, eorum deflent peccata, qui sua non deflent, latèque dominantem tempore suo impietatem deplorant, licet verosimiliter impendentia ipsis ab ipsâ quàm deflebant impietate pericula ad privata eos ne obaudirentur colloquia coegerit ; memorabilis tamen, nec mediocris solatii hic ex Scripturâ locus extat : [p] *Auscultavit Deus, & audiit, liberque reminiscentiæ scriptus est coram eo, iis qui timebant dominum, & cogitabant de nomine ipsius, tum redibit, discernetque inter justos, &*

g *Luc* 2.39. h *Act* 6.25.26. i *Gen*. 5.22.23.24. k *Exod*. 34.30. l *Psal*. 56.8. m *Ps*. 139.2.3. n *Rev*. 2.8.9. o *Matth*. 25.37. p *Mal*. 3.16.17.

injustos, inter eum, qui servit Deo, & eum qui non servit: Scio, inquit Christus[q], non tantùm Angelo Smyrnæ, sed omni afflicto, *opera tua, & tribulationem, & paupertatem: nihil metue eorum quæ passurus es: esto fidelis* ad mortem, *& tibi dabo coronam vitæ.* Nostra sæpe acceptat, irrita licet, desideria Deus: licet David designatum à se templum non construxerit, dixit tamen Salomoni Deum Patris sui consilium hac dignatum approbatione, *quòd cogitaveris de ædificanda domo Nomini meo, bene fecisti quòd ita cogitaveris*[r]: dicitque Christus ipse de Patre, [s] *Pater vester qui videt secretò:* neque rivalium hic ambitum metuere possumus cum nullos devotio admittat; neque enim cò illa collimat ut plus cæteris nos Deus amet: cum enim Dei in te amor, aliorum tibi affectus meritò conciliet, non possint non bene ei apprecari quem Deus diligit; nihilque utiliùs ipsi optare queunt quàm ut Deus ipsum magis ac magis in dies amet, utque is se ad nova debitâ gratitudine beneficia disponat: Christus ipse ait *Gaudium esse in conspectu Angelorum ob conversionem peccatoris* [t] solusque præter eum quem Visio memorat, quem quidem repererim litteris proditum, Cœlestis Chori hymnus de humano genere fuit. [v] *nobis* enim hominibus *natus est infans* [x] *nobis datus: qui non assumpsit naturam Angelorum sed semen Abrahæ* [y]. Amore divino amor noster adeo dilatatur, ut præter Deum ipsum, nihil magis quam eos qui nobiscum Deum amant, diligamus; idcirco fortè quòd ad persolvendas Deo laudes nos juvent, quibus pro merito ipsius persolvendis impares omnes omnino sumus.

SECTIO XVII.

NEcesse non est, ut tibi hic suggeram, *Lindamori*, varia superiùs commemorata eorum doctrinam supponere veram, qui æternum, immutabile, absolutumque electionis aut reprobationis decretum esse volunt: Quid interim sententiam de controversiâ *Calvinistas* inter, & *Remonstrantes*, de Prædestinatione consequentibusque eam dogmatis supersedebo hoc loco indicare. Pii viri utriusque partis gratiores forte Deo sunt, quàm sibi invicem: contendere enim tantùm videntur, quodnam Dei attributum principem obtinere locum debeat: alii enim ut divinam extollant bonitatem minùs congrua Deo videntur affingere decreta, alii verò eadem eo consilio rejicere ut divinam tueantur justitiam: atque adversarios hos dum idem etiam venerantur attributum, bonitatem scilicet, non immeritò rivales dixeris; cum hi hanc maximam ipsius laudem esse velint, quod ei resisti non possit, alii verò, quod om-

q Rev.1.9.15. r 2.Cron. 6.8. s Math. 6. 6. t Luc.15. 7.10. u Luc.2. 13 14. x Isa.9.6. y Hebr.2.16.

nem hominem, si modò hic voluerit, beatura fit. Gratiæ itaque Libertas utrimque deprædicatur, hinc latè patenti dominio, illinc certâ victoriâ. Quamvis autem nec per otium liceat, nec hujus loci sit de controversiis Prædestinationem spectantibus agere, cùm tamen propugnans eam doctrina non tantùm à reliquo humano genere, sed à plerisque etiam Ecclesiis Reformatis, variisque eruditis Theologis Ecclesiæ Anglicanæ non rejiciatur tantùm sed blasphemiæ etiam proxima habeatur, (nec sanè immeritò qui hanc doctrinam, errorem putant summè periculosum, ob ea quæ praxim inde consequuntur, pronunciant,) cum inquam hæc ita se habeant non abs re fuerit hîc te monere doctrinam Prædestinationis necessariam non esse ut divini amoris libertatem, magnitudinemq; propugnemus: Deum enim humanæ fœlicitatis authorem esse tam conspicuum est ut non de reipsa Calvinianos inter, & Arminianos, sed de modo tantùm disputatio sit. Isti enim gratiæ vim ineluctabilem ascribunt, hi verò hominem gratiæ resistere posse dum affirmant, simul concedunt summè eam esse liberam, nec sub meritum cadere, exhiberique simul iis quibus offertur potestatem quâ eandem admittant, ut ad suam homo fœlicitatem sat conferat, si vel obstinatè eam non rejiciat, magisque eam acceptam debeat referre Deo quàm Mendicus liberatori suo acceptam eleemosynam debet, licet manum ad eam recipiendam porrigat, quàm non porrigere potuisset, si sponte ultroque injuriam sibi inferre voluisset. Christus fateor pretium redemptionis nostræ solvit, *propterea Dominus dicitur, qui emit nos* [a] sed liberrimâ Deus bonitate & hunc nobis Christum donavit, & lytrum acceptavit, cum neutrum facere potuisset. Quòd itaque Deus Filium suum unigenitum, ut mundum redimeret, in mundum miserit, non divinæ *Scriptura* justitiæ ascribit, sed divino in homines amori [b]: & Divus Paulus in eodem textu dicit & *justificari nos, δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, liberè & tamen διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως, redemptione in Iesu Christo* [c]: vox Anglica sonat pretium redemptionis pro Captivis persolutum.

In confesso apud omnes est nullum admittendum esse meritum; quique sibi quid à Deo deberi aiunt, debitum illud ab ipsius promisso, non ab actione suâ oriri fatentur, divinæque se debere misericordiæ quod jure quodam suo quidpiam ab ejusdem justitiâ expectent. Divus Paulus, *qui bonum certamen certaverat, cursum consummaverat, servaverat fidem, sperabat coronam justitiæ à Domino tanquam justo judice* [d]: *& tamen idem dicit, Gratiâ per fidem salvari nos, non ex nobis metipsis sed libero Dei dono* [e]. Cum enim nobis jam cœlum Deus promiserit, meritò, & jure quodam æternam beatitudinem ab illius justitia expectare nobis licet, *tam magna tamen, & pretiosa promissa*, ut Sanctus Petrus [f] meritò ea vocat, Li-

a 1. *Par.* 2. 1. b *Ioan.* 3. 16. c *Rom.* 3. 24. d 2. *Timoth* 4. *vers.* 7. 8. e *Ephes.* 2. 8.
f 2. *Par.* 1. 4.

berrimæ,

berrimæ, quamque minimè meremur ipsius comitati, ascribenda sunt: quàm facilè infinitam agnoscemus, si paulisper perpenderimus quantùm intersit æternam gloriam inter, minimaque nostra obsequia, quæ licet veniâ non egerent, nullam certè mereri possent à Deo mercedem, qui ut Creator noster quamlibet à nobis exigere servitutem nullo proposito nobis præmio posset: adeo ut cum omnia ipsius mandata quàm maximâ sollicitudine impleverimus, fateri nos oporteat *inutiles nos tantùm esse servos*, qui *tantùm quod nostrum à nobis exigebat officium fecerimus* [g]: cui si de fuissemus à Deo irritato verè meritò puniri poteramus. Atque re-ipsâ plerisque hominum adeo insitum est ut Deum fœlicitatis suæ authorem agnoscant, ut ii etiam ipsi qui non intelligunt quî ipsis benefaciat, quandam tamen excogitaturi notionem sint, qua Deo se ob accepta beneficia debitores concipiant: quod ipsos inter Catholico-Romanos magis sobrii non tantùm ascribant merito propriè dicto, nec tam parum Gratiæ, quàm turbulentiores quidam eorum scriptores, unde severiores nostri in ipsos invehuntur, non ardui fortassis opus laboris foret, si per otium liceret, ostendere. Quòd *Arminiani* liberam maximè esse gratiam divinam, eamque sub meritum non cadere velint, demonstrantium Apologia [h] sat. superque indicat: atque ipsi etiam *Sociniani*, quo successu non definio, magnâ sollicitudine contendunt, ut erroneam, quam tuentur *de justificatione* doctrinam, ab hac objectione expediant, quod homines suam ipsorummet promoveri fœlicitatem insinuare videatur. Subit hoc loco animum locus quidam quem nuper in *Schlichtingio* recentiore quodam illius sectæ defensore legi, qui meo quidem judicio, ubi per argumentum licet tam omni liber præjudicio ratiocinatur, quàm ullus illius sectæ scriptor. *Socini* is doctrinam conciliare nititur divinæ gratiæ libertati iis rationibus quas ipsiusmet tibi verbis exhibeo: *Ad retundendam verò*, inquit [i] (contra doctum Meisnerum disputans) *arrogantiam justificatorum & ne dicant se meruisse gratiam, non est necesse servum in homine arbitrium inducere, non debet virtus tolli ut tollatur arrogantia: sufficit* 1. *quòd nec velle, nec perficere possint nisi Deus voluntatem excitet, & vires augeat* 2. *quòd ea quæ divinis adjuti viribus faciunt, nullo modo dignitati, & pretio divinæ gratiæ respondeant, sed infinito intervallo ab ea absint.* Quidquòd licet recentes, degeneresque Judæi quòd acres liberi arbitrii propugnatores sint, liberæ Dei Gratiæ non immeritò refragari credantur, celeberrimus tamen eorum Rabbinus, doctusque familiaris meus *Menasse Ben-Israel*, variique alii e præcipuis illorum Scriptoribus hac super re tantùm non Orthodoxa dixerunt: tanta est hujusce veritatis lux! Atque hîc memini Judæum linguæ Hebraicæ Professorem, qui hujusce me linguæ mysteria docuit, acrem pro-

g *Luc.*17.10. h *præsertim C.*17.*n.*5.6. i *pag.*97.

more gentis liberi arbitrii defensorem dicere, *a.* hanc ipsam libertatem quæ homines minùs Deo devincire nobis videtur, summum esse Dei in homines beneficium quo maximè ipsi devinciantur: quondam enim cum de rebus ad religionem spectantibus familiariter ageremus, magis dixit divinæ debere bonitati homines quàm Angeli debeant;cum enim, aiebat ille, Deus absque ullo ipsius merito, sed sua merâ bonitate, ac liberalitate liberum homini concesserit arbitrium cujus legitimo usu Deum honorare queat, ut ejusdem abusu offendere, summum homini confert privilegium,quo scilicet suæ cooperari fœlicitati posset.

SECTIO XVIII.

JAm postremam, *Lindamori*, divini amoris proprietatem attigimus, summam scilicet illius utilitatem tum hîc tum post hanc vitam: ac primò quidem etiam hîc non minùs Deo debemus quàm omnia quæ possidemus: illius est & quod habemus, & quod sumus; verè enim de eo cum Psalmographo [a] dicere licet *ipse fecit nos, & non ipsi nos*: neque tantùm inter manus ipsius, eramus, ut lutum in *manibus figuli* [b] ut pro arbitrio nos effingeret, sed purum eramus nihil, inque nihili abysso, si ipsi placuisset, adhuc delitescceremus. Ipsius amor est prima omnis fœlicitatis origo, cætera omnium instrumenta tantùm sunt, & quasi canales quibus ad eum ducimur: ingenio, per me licet, hominum tibi laudes concilias, industriâ Thesauros colligis: sed quis hoc tibi ingenuit ingenium? quis industrium te fecit, & fœliciter industrium? Deus haud dubiè omnia quibus utimur, & fruimur æquè nobis dat, atque ille qui mille libras Mendico donaret, & vestimenta, & cibum, eidem dedisse censeretur. Sed præter obvia magis divinæ bonitatis munera aliis divinæ bonitatis donis fruimur, quæ licet ob constantem possessionem minùs conspicua videntur, cum iis tamen privamur, aut caremus nihilo minoris æstimantur.

Si mecum tantisper, *Lindamori*, triremes cogitatione adires, ibique intuereris miseros illos captivos catenis remigiis alligatos, qui irati maris procellis licet expositis duriorem sæpe sentiunt in Continente, quàm in ipso mari servitutem suam: si diducto sipario luctuosam illam morientium hominum Scenam oculis subjicerem, quorum quidam variis morbis omnibus vitæ commodis priùs quàm ipsâ vitâ privantur, quidam dubiam ducunt, miserrimamque vitam non morbis tantùm sed & medicamentis etiam pæne extortam, alii cum morte luctantes minùs adhuc morte ipsâ commoventur quàm præteritorum memoriâ criminum illegitimarumq; voluptatum quas jam de relinquere se non dolent,sed aliquando gustasse:Si te, *Lindamori*,in Ptochotrophia

a *Psal.* 100.3. b *Isa.* 64.8.

ducerem, quæ non illic humanæ miseriæ spectacula occurrunt? in pulverem enim illic homines paulatim vivi reducuntur, mediâ plerique sui tantùm parte superstites: Si, inquàm, ut paucis expediam, obvias ubique humani generis miserias, inundantesque orbem terrarum Calamitosorum lacrymas oculis objicerem, non minùs fortè Deo te debere agnosceres quòd tot malis singulari privilegio exemptus sis, quam quòd tot tantaque Dei beneficio bona possideas. *Quis enim discrimen posuit*[c]? quæri potest de *externis*, non minùs quam internis bonis: unde non minus Divino in te debes amori quòd à vitiis animam maculantibus, quàm quòd à morbis corporis non tam periculosis, sed magis ferientibus, immunem te servarit.

Ambitio enim, *luxuria*, *avaritia*, *vindicta*, libertasque illa familiaris cum mulieribus *colloquii*,† quam innocuam adeo Nobiles juniores existimant, morbi quidam sunt iis perniciosiores qui homines ad diætam medicam, ac nosocomia reducunt: cujus rei veritas ut innotescat, necesse non est ut in memoriam tibi revocem de imminente à morbis periculo judicandum esse ex parte quam afficiunt, cum is qui errare non potest, hanc quotidie assertionem probet, quòd Charissimos etiam sibi filios & morbis, & gravissimis calamitatibus, ut peccatis purget, affligere soleat. Quocirca cum matrem intuemur collo filii ne apoplexiâ corripiatur causticum applicantem, meritò inferimus causticum æstimari ab ipsâ levius apoplexiâ malum; ita cum Pater cœlestis variis quos amat, morbis, calamitatibusque affligit, ut à peccati labe mundet, inde tutò colligemus pœnam minus reatu malum ab eo reputari. In octavo Deuteronomii monentur Israelitæ ne prosperitate, quæ oblivionem omnium, præterquam eorum quibus fruimur, inducit, seducti dicant, *potentia mea, & virtus manûs meæ has mihi divitias compararunt: Sed* inquit textus,***recordabuntur Domini Dei sui: ille enim est qui potestatem dat comparandi divitias:* Non de rebellibus tantùm Israelitis, qui Divinæ nescii bonitate erant, conqueri potest Deus, ut re ipsa conqueritur ore Prophetæ [d]*ego docui Ephraim ambulare, ducendo eos brachiis, sed nesciebant quod ego curaverim eos*: nimiumque multi sunt, de quibus posset, ut ore ejusdem Prophetæ dixit [e], *nesciebat enim quod ipsi dederim frumentum, & vinum, & oleum, & multiplicarim argentum ipsius & aurum, quæ preparaverant Baal: quare resumam tempore suo frumentum meum, & vinum meum & lanam & linum quibus suam tegeret nuditatem.* His omnibus patet quanta sit divini amoris utilitas, cùm spirituali hîc gaudio omnes carnis delicias longè superante suos Deus recreet, hâcque æternæ fœlicitatis quasi arrhâ, illius hîc absentiam quodammodo suppleat. Sed quis divina omnia collata nobis hac in miseriarum valle beneficia

c 1. Cor. 4. 7. † 1. Petr. 1. 18. * Deut. 8. 17. 18. d Hos. 11. 3. e Hos. 1. 8. 9.

enumeret? Divinus tamen in nos amor non extinguitur nobiscum, nec ritu humani amoris concluditur tumulo, aut inutili in amore superstes remanet: Deus enim hominum more non tantùm nos ad tumulum comitatur, ibique relinquit, sed instar Angelorum qui tulerant *Lazarum* in Sinum *Abrahæ*, tum maximè suum in nos amorem prodit, cum mortali anima carni exempta est: ita ut sanctus quilibet de Deo dicere possit quod Naomi dixit de *Booz* [f], *quod non desierit benefacere viventibus, & mortuis.* Jam quidem inquit Johannes [g] *filii Dei sumus, necdum liquet quid futuri simus, sed scimus, cum apparebit, nos fore ei similes:* æterna jam hæc beatitudo dicendorum argumentum erit, quia proposita mihi brevitas in differendo de Divini amoris utilitate de cœlesti tantùm beatitudine differere jam patitur.

SECTIO XIX.

SEd *Lindamori*, priùs quam manentem nos in cœlo beatitudinem exponamus, monendus es licere tibi eam concupiscere: multi enim sat celebres Concionatores populum docuêre cœlum sperare, ac concupiscere, mercenarium redolere, filioque indignum esse. Fateor equidem si quis expectet cœlestem gloriam ut mercedem operis, aut meriti Stricti debitum, illud meritò à Theologis à quibus diffidemus rejici, quod & ipse quoque omnino condemno; sed divina inter stimulos divini amoris numerare beneficia, eum imitari est, qui dixit, [a] *diligo Dominum quia audivit vocem meam, & supplicationes meas:* gaudiorumque spe cœlestium nostros hic dum solamur labores Mosem imitamur, qui dicitur [b], *opprobrium Christi majores æstimasse divitias omnibus thesauris Ægypti: respiciebat* enim, ἀπέβλεπε *mercedem:* Deum quidem *Lindamori*, absque ulla proprii emolumenti spe amare generosæ admodum mentis est. Quamvis autem negare non ausim ejusmodi in hominum animis accendi posse amorem, hunc tamen censeo, licet in quibusdam reperiatur, ab omni homine non exigi. Si pietatis præmia terrestria forent, hicque recipienda, tum ut ad debitam tantùm mercedem ad ea aspiraremus: at ob cœlum idcirco speratum quòd ibi Deo, Christoque etiam fruamur, aliisq; illic gaudiis, quæ nisi animæ à corporeâ hâc massâ separatione obtineri nequeunt, ob cœlum inquam ita consideratum, omnibus hic renunciare deliciis, nobilis tantùm, generosique, & credentis animi est. Si assererem formidine pœnæ etiam æternæ deterreri nos à malo debere, paradoxum forte illud, ii quibuscum disputo, reputarent: nihil tamen dicerem quod ipsa etiam Scriptura non afferat: *Timeamus ergo* inquit Apostolus [c] *ne cum promissum nobis fuerit nos in ipsius requiem intraturos, quispiam nostrûm eâ excludatur:* eminentissimusque Evangelij

f Ruth. 2. 2. g 1. Joh. 3. 2. a Psal. 116. 1. b Hebr. 11. 26. c Hebr. 4. 1.

Præco

præco Paulus qui Evangelium fœliciter contra legem defendit, de se ipso ait [d]: *corpus in servitutem redigo, ne cum aliis prædicavero ipse reprobus efficiar.* Neque mancipia, & mercenarios tantùm hæc Christi verba [e] spectant *dico vobis, amici mei, nolite timere eos qui occidunt corpus, sed nihil amplius possunt, sed præmoneo quem timere debeatis, timete eum, qui postquam occiderit vos in gehennam conjicere potest; etiam dico vobis,* (quam repetitionem hæc controversia ostendit non fuisse inutilem) *illum timete.* Quæ quidem paraphrasis non indicat tantùm, quem timere debeamus, sed etiam quas ob caussas insinuat. Et cùm Paulus dicit, *Scio cui fidam*, intelligit, quis sit, quàm *fidelis*, ut S. Petrus alibi [f] Deum vocat, ut *quàm omnipotens*, unde statim subjungit, *certus sum posse illum servare quæ illi commisi, in illum diem* [g]. Plures in eundem scopum afferri textus possent nisi proposita hic veritas ex his satis elucesceret, quæ quidem hisce aliisque Scripturæ locis Novi Testamenti, ut apud quosdam adversariorum majoris authoritatis sint, satis apertè demonstratur [h]: *Festino ad signum pretii sublimis vocationis Dei in Christo Iesu* [i]: *beati qui faciunt mandata ejus, ut jus habeant ad arborem vitæ, intrentque per portas civitatis* [k], *ponentes bonum fundamentum in tempus venturum*, ut possint *suscipere æternam vitam*: deque Christo ipso dicitur, cujus haud dubiè in Deum amor filii amor erat [l]: *aspicientes in Iesum authorem, & finitorem fidei, qui proposito sibi gaudio crucem tulit, despexit opprobrium, & sedet ad dexteram Throni Dei*: nec video quî indignum filio sit eos excitare in se affectus quos cœlestis Pater in eodem easdem ob caussas excitavit: cumque spem nostram allicere videatur Scriptura cum Paulo his verbis [m], *omnis homo certans pro victoria temperatus est in omnibus: illi autem illud faciunt ut corruptibilem coronam accipiant, nos incorruptibilem*: quid quòd Christus ipse alicubi dicit [n], *gaudete & exultate quia merces vestra magna est in cœlo*: atque alibi [o] *esto fidelis ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*: Cum inquam nostras ita fovere spes Scriptura videatur, annon ea nobis illuderet, dum acerrimis passiones nostras stimulis excitat, si non liceret eas alere passiones quæ circa objecta ab ipsamet proposita versantur? Atque haud dubiè, *Lindamori*, cum Deus, qui, ut creator noster, humanæ animæ temperamentum novit, multò meliùs quam homo ipse, tum spe, tum timore ad suum allicere obsequium dignetur, minimè decet nos minùs probare methodum ipsius operandi in animas nostras, aut oblatum pietati nostræ subsidium rejicere, quam etiam optimi quique oppugnari in se sentiunt. Nullum itaque prætermittendum subsidium quod, à superstitione illam removeat. Si enim nullâ spe conatus nostri animarentur, nulli prorsus eva-

d 1.Cor.9.27. e Luc.12.4.5. f 1.Petr.4.19. g 2.Tim.1.12. h Phil.3.14. i Revel.22.14. k 1.Tim 6.19. l Hebr.12.2. m 1.Cor 9.25. n Matt.5.12. o Rev.2.

derent, si mercedem, seu cœlestem gloriam sperare nobis non liceret; cum hâc etiam spe incitati lentiùs, quàm par foret, in viâ virtutis progrediamur.

SECTIO XX.

Sed, *Lindamori*, licet non indiligentem controversiis Theologicis operam navarim, ægrè tamen renitensque de iis scribo, impulsus scilicet hîc hujusce veritatis studio, quæ ad sequentem dissertationem necessaria erat. Faciliùs itaque mihi tu, quam ipse mihi ignoscam quòd tamdiu supersederim disserere de divini amoris utilitate, quatenus jus hic nobis ad cœlum tribuit, ipsam quondam possessionem collaturus: ad cœlum inquam tam multiplicis beatitudinis sedem ut vix cœlum ipsum inter gaudia nostra numeraturi simus, illic possessorum excellentia bonorum tantum suâ ne cogitatâ quidem priùs plenitudine nobiliter decipiet, quantum terrestrium fruitio voluptatum sua nos vacuitate decipere solet: *Neque oculus*, ait Apostolus, [a] *vidit, neque auris audivit, neque in cor hominis ascendit, quæ Deus diligentibus se præparavit*, tam puræ, synceræque deliciæ nostros longe sensus transcendunt: quascumque fœlicitatis ideas fingere nobis possumus, longe his in cœlo majorem experiemur reipsa beatitudinem: in cœlo inquam tot gaudiorum quasi feraci solo, ut decepta, quia superata, spes nostra beatitudinis nostræ pars futura sit, quæ divinæ adeo immensitatis particeps est, ut meris eam negationibus Apostolus describat, & ne quid impar huic statui concipiamus, beatitudinem nostram tanquam quidpiam supra omnem cogitationem nostram concipi à nobis velit. Neque mirum, *Lindamori*, si tecum ipse perpendas in cœlo omnes nostras facultates gratissimis aptissimisque objectis & beandas, & satiandas omni absque tædio. Clausus adhuc in utero matris pusio nullam sibi earum voluptatum ideam effingere potest quas soni harmonici splendorque objectorum nato, subministrabunt: idem quamdiu puerili non excessit ætate licèt delectari possit pictorum ex arte Emblematum aspectu aut characterum fulgentium Bibliorum Græcè, aut Hebraicè pulchrè impressorum, ne cogitare tamen tum poterit, quantam ex iisdem adultus jam, & edoctus voluptatem percepturus sit: tunc enim tantùm capiet quæ moralia præscribant hæc emblemata præcepta, quàm profunda suggerant Biblia mysteria, *originalem* præsertim textum intelligenti.

Ingressi cœlum, *Lindamori*, geminum hoc metemus emolumentum: Præter ea enim objecta, de quibus priùs ne cogitatio quidem animos subire nostros poterat, præter hæc inquam, perspicacior jam, amplior-

a 1. *Cor*. 2. 9.

que

que ingenii nostri acies ea nobis summâ nostrâ voluptate in objectis etiam notis deteget, quæ nunquam priùs detexeramus: unde nova deliciarum Scaturigo. Non est quod mireris, *Lindamori* quòd, dum cœli & gaudia commemoro quàm maximè congruas tanto argumento locutiones adhibeam: licet enim floridæ nimium videantur, aptioresque quæ à laudante potiùs quàm ab asserente usurpentur, has tamen lubens usurpo cum nemo beatissimum Sanctorum in cœlo statum dicendo exæquare possit. Cœli siquidem gaudia, *Lindamori*, cœli stellarum adinstar sunt, quæ quia à nobis procul dissitæ exiguæ admodum videntur, licet reipsa tantæ molis sint ut etiam non maximæ terram ipsam magnitudine superent: Quare si mecum Planetas aspiceres, ejusmodi telescopiis eos tibi ostenderem, quæ majores eos quam reipsa nobis apparent, exhiberent, ut cœlestia Gaudia iis describo locutionibus, quæ majora ea, quam nobis hîc videntur exponant ut minùs imperfectam eorum tibi fingas ideam.

SECTIO XXI.

IN cœlo itaque magistrâ experientia fœlicitatis definitionem addiscemus: illic rerum omnium inde pretia æstimaturi sumus quòd ad beatissimum hunc statum dirigant, ubi erit quicquid voles, & non erit quicquid noles: neque enim cœlestis patriæ beatitudo philosophica est, in limitatione, sed in fruitione desideriorum posita: tum enim digna nobis objecta eligemus quibus & semper, & abunde fruemur: atque juxta rationis nostræ tunc illuminatæ judicium, quòd in electione objecti errare non possimus fœlicissimos nos existimaturi sumus: illic similes erimus Sanctis quos hîc miramur: quique eorum heroum virtutes longe superant, quos Ethnici immeritâ Apotheosi donarunt; præstantissimi ii qui humanum genus,& nobilitarunt,& docuerunt summo mortalium emolumento,& honore, quorum gesta Sacri etiam Codices referunt;Spiritus *inquam justorum qui perfecti evaserunt*, ut scriptura loquitur,[a] familiares nobis, perpetuique futuri sunt socii: quibus etiam non grati tantùm futuri sumus, sed & eorum numerum ipsi augebimus: familiariter in cœlo cum gloriosissimis illis Spiritibus agemus qui etiam in peregrino ut apparent hîc nobis vestitu adeo refulgent ut eos non miremur tantùm, sed & Divino pæne cultu prosequamur: illic gratissimum nobis erit spectaculum Christus ipse, de quo tam multa sacri codices, qui tot nos cumulavit beneficiis, ut non ob infinitas tantùm ejusdem perfectiones, sed hoc etiam nomine amare eum omnibus animæ facultatibus, & venerari debeamus: illic inquam intuebimur divinum illum hominem, qui

a *Hebr.* 12.23.

cum inter nos ut loquitur discipulus quem diligebat, [b] *tentoria fixisset* & cum hominibus super terram vixisset ut ad cœlestem eos habitationem exemplis suis idoneos redderet, Majestatem mansuetudine adeo contemperavit, humanæque naturæ imbecillitatem Divinitatis suæ potentiâ adeo roboravit, vitam denique tot virtutum & mansuetudinis exemplis tam illustrem egit, ut de ipso Judæi dicerent [c] *: omnia bene fecit*, ipsique invadentes eum apparitores confessi fuerint [d] *nunquam ita hominem esse locutum.* Quidquòd ipsi Apostoli qui ipsius gesta propiùs aspiciebant, nec educatione ad magna facti, quamvis ab ipso sæpe varios ob defectus corriperentur, cum tamen medios per labores innumeros ad mortem usque secuti sunt, vitam ipsam absque ipsius consortio morte duriorem rati: *eamus & nos & moriamur cum eo* ait infidelis Thomas sociis discipulis [e]. Sed *Lindamori*, ibi Filium Dei videbimus non *in forma* Servi quam ut pro nobis pateretur, induit, munusque hîc Sacerdotale exerceret, sed in regiâ majestate quàm Regium ipsius officium requirit: unde *Rex Regum, & Dominus dominantium dicitur*, [f] cum ut ipsemet loquitur [g] omnis *potestas in cœlo, & in terrâ data sit ipsi.* Quàm nobile nunc Divinum hunc Monarcham in Cœlo comitatur famulitium, cum hic in deserto Angeli ei ministrarent, fasciisque in præsepe circumligato multitudo cœlestis exercitus ipsius nativitatem celebrarent, juxta illud Scripturæ [h] *cum eduxerit filium primogenitum suum in mundum omnes Angeli ejus adorent eum:* tam nobiles tamen Angeli creaturæ sunt ut eorum unus una nocte centum & octoginta hominum millia in blasphemi Senacheribi castris interfecerit; tantaque est Angelicæ naturæ majestas, ut cum intrepidus Joshua eorum quempiam qui vestitu humano ipsi apparuerat, à quo staret interrogasset, cum eum Angelum rescivit (nisi forte eum promissum *Messiam* supponeret qui alibi *Angelus fœderis*, [i] ut in originali textu habetur, atque in eodem, *Dominus*) summâ statim submissione dixerit, *quid ait Dominus meus servo suo* [k]: atque Daniel ipse potestate à Rege secundus, sapientiâque tot provinciarum Gubernatores, artisque magicæ celebratos magistros longe exsuperans, Angelo tamen qui ipsi apparuerat confessus est se ipsius præsentiâ pene exanimari additque *qui potest servus Domini mei cum hoc Domino meo loqui* [l]? Christum itaque visuri sumus non passionis suæ nube ut hîc obductum, sed gloriæ in cœlo circumamictum: Spinæ jam ipsius coronæ non amplius pungentis, sed decorantis splendidiùs ipsius e capite radiabunt, quàm Spinæ ardentis rubi in quo Deus Mosi apparuit: neque vilem illam formam intuebimur, de qua Propheta, dum contemporarios Messiæ Judæos exhibet, [m] *Neque habet formam, neque pulchri-*

b *Ioan.1.11.* c *Matth.7.37:* d *Ioan 7.46* e *Ioan.11.16.* f *Revel.19.16.* g *Matth.28.18.*
h *Hebr.1.6..* i.*Malac.3.1.* k *Iosh.5.13.14.* l *Dan.10.17.* m *Isa.53.2..*

tudinem; cumque videbimus eum, nulla est in eo pulchritudo quam quis desideret, sed tanta cum fulgentem Majestate visuri sumus, ut meritò cum *Nephle* [o] admirabilem existimaturi simus, animæque nostræ attentiore ipsius contemplatione raptæ tunc imitabuntur Sponsam in mystico Solomonis Epithalamio, qui cum pluribus variam Divini illius Sponsi pulchritudinem descripsisset in hoc exumpit Epiphonema omnino contrarium phrasi superiùs memoratæ, *totus est desideria*, [p] aut Hebraismo, maximè *desiderabilis*, quod Angli sic reddunt, *est omnino amabilis*. Ipsius oculi, ut describit Johannes, [q] instar ignium apparebunt, purasque ac sanctas in avidorum spectatorum pectora flammas immittent, flammas inquam puras, ac æternas similes fortè iis ex quibus ii e Patribus qui Corporeos Seraphinos volebant, eosdem constare existimabant: *Neque in cor hominis ascendit, quæ Deus in cœlo preparavit diligentibus se*. Hanc gloriam minimè expresserimus, si dixerimus concipi non posse quibus Deus præmiis passionem, obedientiamque Filii remuneratus sit, cujus unius gratiâ æternam tot hominum millibus gloriam retribuit: qui servos suos stellis etiam splendidiores fecit, [r] Filio haud dubiè unigenito majorem addet lucem, quem ut verbis Scripturæ [s] utar, *heredem constituit omnium, perquem etiam condidit & mundum, qui cum esset splendor Patris, & imago personæ ejus omnia sustentans verbo virtutis suæ; cum ipse peccata nostra purgasset, sedit ad dextram Majestatis Altissimi supra omnem potestatem & principatum potentatum & dominatum, & omne nomen quod nominatur non tantum in hoc mundo, sed & in eo qui venturus est*. Ex quibus patet exaltatum esse non modò supra omnes terrestres Principes sed etiam supra altissimos cœlestium Spirituum ordines.

SECTIO XXII.

Sed non est timendum, *Lindamori*, ne sublimis in solio Gloriæ Christus minimum Sanctorum despiciat, aut cum iis etiam familiaritatem: asserit enim Divus Paulus fuisse eum in *forma Dei* [a], cum formam servi, ut nos liberaret, induit; atque haud dubiè qui eousque sedemisit ut nos in cœlum duceret, læto nos illic vultu excipiet: dum inter nos viveret Lazarum etiam in tumulum invisit, eumque in vili eo statu etiam amicum suum dixit: cumque descendens de monte olivarum lætis populi acclamationibus, viisque palmis, vestibusque stratis exciperetur, non potuit lacrymis etiam urbis Hierosolymitanæ proximum non deplorare excidium [b]: ita medios ipsos inter triumphos ardentis-

o Isa. 9.6. p Cant. 5.16. q Revel. 1.14. r Dan 12.3. s Hebr. 1. 2. 3. a Philip. 2. 7. b Luc. 19, 37. 38. 41.

ſimum in acerrimos hoſtes ſuos teſtabatur amorem.

Et ne quis crederet ſe de mortalibus tantùm fuiſſe ſollicitum quamdiu ipſorum ipſemet miſeriarum particeps eſſet, monendus es, *Lindamori*, ſtatim ab ipsâ reſurrectione ſubitâque illâ conditionis ſuæ mutatione, cum non poſſet non meminiſſe deſertum ſe ab Apoſtolis ſuis fuiſſe, eos tamen ipſos Apoſtolos à quib. derelictus fuerat, nobiliore donaſſe titulo quã cũ inter eos viveret: *Fratres enim vocavit* [c]: Quidquòd de Petro peculiariter ſollicitus videbatur, qui [d] quamvis paratũ ſe cum Chriſto ad mortem jactaret eum tamen non dereliquit tantùm, ſed & pernegavit. Inter cœli delicias ſuorum hîc calamitates adeo obſervat ut expirantem Stephanum per jactorum in eum lapidum acervum intueri voluerit [e], exclamaritq; cum Saul Chriſtianum populum perſequeretur, *Saule, Saule cur me perſequeris* [f]? quaſi ipſe, iique qui eum diligunt unum quid eſſent. At nunciis, ad Angelos, aut Gubernatores ſeptem Eccleſiarum miſſis ſat declarat, [g] ſe de quovis Chriſtiano perinde ſollicitum eſſe, ac cogitare, ac ſi de nulla aliâ re cogitaret: ipſius ſublimitate amicitia ejuſdem non minùs familiaris nobis futura eſt, ſed magis benefica: non dedignatur dicere etiam poſt ſuum in cœlum aſcenſum [h], *ecce ad oſtium ſto, & pulſo, ſiquis audia: vocem meam, & oſtium aperiat, veniam ad eum, cœnabo cum eo & ipſe mecum.* Idem ille Rex, in Parabola quæ ipſummet exhibet, fidelem quemque ſervum hac amicâ ſalutatione excipit, [i] *Euge ſerve bone*; atque aliâ in parabola meminit quantâ familiaritate Dominus fideles vigiles ſervos remuneraturus ſit, dum diſcipulis dicit *beatus ille ſervus, quem Dominus cum venerit, invenerit vigilantem: amen dico vobis, quod ſuccinget ſe, jubebitque illum ſedere, ut comedat, veniet que & ſerviet ei* [k]: quem quidem loquendi modum minùs miraberis ſi tecum perpendas eum continere & parabolam, & hyperbolam, adeoque non eſſe ſtricto ſenſu ſumendum. Familiariter egit ut in Evangelio habetur, Chriſtus cum publicanis, & peccatoribus, adeo ut diſcipulorum etiam ſuorum pedes lavare non dedignaretur. Cum itaque tam familiarem ſe præbuerit iis etiam qui facilè ipſius beneficiis abutebantur, nemini mirum videri debet ſi tam benevolè, familiariterque cum iis agat, qui jam ab omni leviſſimæ etiam offenſæ periculo ipsâ ſtatus ſui conditione ſecuri ſunt. Cave, *Lindamori*, me quidquam abs re facere putes quod tantâ ſollicitudine glorioſiſſimi in Cœlo Servatoris beatitudinem tibi ob oculos ponam, ſublimibuſque Sacrorum Codicum phraſibus tibi demonſtrem *Solem juſtitiæ* non poſſe ampliùs ecclipſim pati cum puriſſimis ſplendeſcat radiis: *in cœlo enim*, ut Apoſtolus ait, [l] *videbimus Ieſum, paulò, aut ad breve tempus*, Βραχύτι, *minorem* Angelis, quòd mor-

c *Matth.* 28.10. d *Luc.* 22.31. 32. e *Act.* 7. f *Act.* 9 7. g *Apoc. cap.* 2. & 3. h *Apoc.* 3.20. i *Matth.* 25. k *Luc.* 12.37. l *Hebr.* 2.9.

tem passus fuerit, *gloriâ, & honore coronatum.* Suavius itaque futurum nobis est cœlum, quod ibi is regnet, qui pro nobis passus est & pro quo pariter, si quando isthuc veniamus, multum passi fuerimus: Cum enim amor, ac reliquæ superstites ibi gratiæ in Cœlo perfectiores longè futuræ sint; beatitudo summa Salvatoris nostri pro ipso amoris nostri ardore ad nostra haud dubiè gaudia accessio quædam erit.

Præterea cum Regiæ nomine dignitatis quam ut Mediator possidet, Salutem illius sententiæ non minus quam meritis debeamus, nova inde gaudii origo nobis erit. Necesse non est ut hîc tibi indicem quanti Amantes minima accepta ab Amasiis suis munuscula faciunt, vittam putà, capillum, armillam aut quidpiam ejusmodi; quæ quidem idcircò tantùm æstimare queunt quod ab ipsis ea acceperint: præcipuis interim naturæ, & fortunæ muneribus frivola hæc anteponunt: quanto igitur fœliciùs nobiscum, *Lindamori*, agetur, qui gaudia nostra ei accepta relaturi sumus, ei inquam adeo dilecto, ut cœlum nos magis beaturum sit sui in nos amoris argumentum, quam quà ejusdem munificentiæ liberale donum: quemadmodum Sponsa multò pluris facit annulum pronubum à redamante Sponso sibi datum, quatenus is amoris pignus est quàm quatenus aurum & gemma est magni pretii. De Apostolis oppressis dictum [m] est: *Gavisi sunt quod digni habiti essent pati pro nomine ejus*, at si meritò gauderent quod pro eo paterentur, quantò magis gaudebunt qui cum ipso regnant? Quòd nostros ipse tulerit labores, quibus ipsâ mortalitatis conditione obnoxii sumus, adeo nostrum alleviat onus, ut hoc sensu etiam verè dici possit [n] *castigationem pacis nostræ fuisse super eum, & ipsius vulneribus sanatos nos esse*: Cujus autem crux adeo nobis benefica fuit, ejus haud dubiè corona utilior longè futura est, cum omnem servum fidelem invitet ut intret in *gaudium Domini sui* [o]. Tantam nobis in quovis statu suo beatitudinem conferre Christus voluit, ut tum in cœlo, tum in terrâ aut gaudiis nos animet, aut dolorum nostrorum particeps futurus sit: unde aut miserias nostras passione suâ imminuit, aut beatitudinem fœlicitate suâ auget.

SECTIO XXI.

HAc, *Lindamori*, de Christi beatitudine dissertatione ne latum quidem unguem à Scopo digressus sum, cum de beatissimo eorum ibi statu qui illum diligunt, hîc agam. Nullâ igitur digressionis, quæ reipsâ nulla est, petitâ veniâ, ulteriùs jam monendus es in Cœlo non seniorem tantùm fratrem Christum visuros nos, sed verosimiliter etiam amicos, & consanguineos, qui transactâ hîc conformiter virtuti vitâ ipsius

m *Act.* 5.41. n *Isa.* 53.5. o *Matth.* 25.

morien-

moriendo gratiam promeriti sunt: Cum enim Christus dicat [a] *filios resurrectionis Angelis æquales fore*, qui tamen in visionibus Danielis, & Sancti Johannis sibi invicem noti videntur; quando quidem in parabolâ [b] divitis Helluonis, & beatissimi illius Mendici, Pater fidelium videtur non tantùm nosse Lazarum, & quo in statu sit, sed & præteritam ejusdem Historiam; atq; ipse etiam Gentilium Doctor conversos Thessalonicenses *futuros suam eo de coronam* confidit [c], qui enim *multos ad justitiam converterint stellarum instar* teste Scriptura [d] *fulgebant*; cum, quod præcipuè considerandum venit, cognitio intima particularium actionum, hominumque ad Divinæ extremo illo judicii die manifestationem justitiæ, sive in puniendo, sive in remunerando necessaria sit; cum inquam hæc præter alia quàm plurima sacri codices argumenta subministrent; tutò hinc inferemus verosimillimum esse futurum ut in Cœlo nos invicem ipsos noscamus, cum nihil ad nostram illic fœlicitatem deesse queat. Quin etiam, *Lindamori*, omnino ita censeo nostros in cœlo amicos quasi obviam nobis factos lætissimo illic, ut ita loquar, vultu nos excepturos. Cum enim Christus doceat [e] ipsos etiam Angelos non modò nobis non consanguineos sed ne ejusdem consortes naturæ, gaudere plurimùm ac delectari peccatoris ad Deum conversione, cui mirum videatur, ibi ubi charitas teste Paulo [f] perfecta evadit, futurum ut carissimi nobis amici lætentur plurimùm non tantùm quòd ad Deum incipiamus converti, sed quòd ad ipsum reipsâ veniamus. Atque equidem non immeritò existimarim mutuâ nos congratulatione ab amicis excipiendos, quod per tot scopulos & procellas, & malaciam sæpe non minùs periculosam in cœli tandem portum, ubi innocentia, & voluptas, rarissimæ hic comites, regnant, appulerimus. Atque virtutum in nobis tum, amicisque relucentium cognitio, necessaria futura est ut nos invicem cognoscamus: adeo enim immutandi sumus ut nec amicos, nec ipsi nos metipsos agnituri simus ni cognitio plenior beatissimam illam mutationem comitaretur.

Amicos enim defunctos, quos extremùm vidimus mortis horrore adeo nuper mutatos ac deformes, Christi astantes Throno, intuebimur: corporaque eorum quondam adeo vilia, at nunc in similitudinem gloriosi illius corporis transfigurata [g]: qui unà cum totâ Cœlesti Hierarchiâ immortali Deo debitas persolvent laudes. Neque hic tibi *Lindamori*, suggeram majore nos, cum simul ibi convenerimus, perfundendos gaudio, quam perfusus fuit olim Jacobus cum in filium Josephum incidit, quem ubi diu mortuum deflesset, summum magni Regis Ministrum tandem reperit: cum enim Patriarcha dixerit filio suo [h], *sine me mo-*

a Luc. 20.36. b Luc. 16. c 1. Thess. 19.20. d Dan. 12. e Luc. 15.7. f 1. Corinth. 13. 6. g Phil. 3.21. h Gen. 46.30.

ri cum

ri cum viderim faciem tuam [h]. Aſpectus noſtrorum in cœlo amicorum vitæ nos æternæ ſecuros reddet: noſtra enim cum iis illic conjunctio nullo tolli divortio poterit, ipſique animæ, corporiſque unioni par prope futura eſt. Hic quidem ni noſtrum imminuant amorem amici aut neglectu, aut aliter, adeo ſæpe eos deperimus, ut Deus hæc nobis idola, & rivales ſuos præmaturâ ſubtrahere morte ſoleat. Sed illic majores utrimque perfectiones, non merebuntur tantùm, ſed & gignent arctiorem amicitiam: ipsâ enim Dei contemplatione, fruitioneque omnis noſter in creaturas amor origine, & Scopo Divinus erit: ut animatæ virtute magnetica acus cum ſibi invicem adhæreſcunt ſuam magneti unionem debent ad quem proinde violentiùs utraque, quàm ad ſe invicem propendet.

SECTIO XXIV.

Illic veroſimiliter intelligemus profunda illa religionis noſtræ myſteria, quæ perſpicaciſſima etiam hic ingenia minimè ſe capere agnoſcunt; cum poſt tot exantlatos inveſtigatione inutili labores dicere tandem cum Apoſtolo debeant [a] *ô altitudo!* Illic obſcuriores Scripturarum locos intelligemus, quos nulli adhuc commentatores omnes ſat illuſtrarunt: Illic obſervantes quàm mirè quadrent variæ Scripturæ partes variis temporibus, locis, perſonis, juxta omniſcii authoris ſcopum perfectam ubique harmoniam agnoſcemus, eos inter textus qui jam pugnare videntur, neceſſariamque fuiſſe eorum nunc obſcuritatem tunc percipiemus: Peculiarem illum Scripturæ ſtylum quem non niſi ſummo labore conformem rationi comperimus, admirabilem tum ſuo dignum authore dicturi ſumus: Illic ænigmata providentiæ, quorum difficilis ſolutio probos etiam viros dubios aliquando fecit, an Deus necne mundum regeret, luce clariùs meridianâ nobis exponentur. *Dubios* inquam probos viros fecit quod bonorum calamitates ab eo probari viderentur, qui ſceleſtos interim proſperis rebus bearet: Illic nobis conſtabit apparentes omnes anomalias quas inconſtanti Deæ cuipiam Ethnici tribuebant, non divinæ tantùm bonitati, juſtitiæque non repugnare, ſed & ab iiſdem emanare; quod perſpicacioribus credere difficiliùs fortè fuerit, quàm renunciare vino, auro, & amaſiæ, in cœlo tamen id ipſum credere tam rationi conforme erit quàm hic captu difficile judicatur: ut enim Bildad loquitur apud Jobum, [b] *ab heri tantum ſumus, nec ſcimus quidquam; quia Dies noſtri ſuper terram ſunt velut umbra*: cumque vitæ brevitate prohibeamur ne diu hic ſpectatores ſimus eorum quæ hoc in ſublunari Orbe geruntur, minimè mirum ſi minùs rectè de iis conſiliis judicemus, quo-

h Gen. 46.30. a Rom. 11.33. b Iob 8.9.

rum neque originem neque scopum intelligimus. Quod adhuc æquè ferè injurium est, ac si sublimem illum Poetam Senecam censuræ quis subjiceret cùm unam tantùm Tragœdiæ partem cujus postremam partem nunquam vidisset, legisset. At cum divina semel in administratione mundi omnia potuerint consilia: frequentes Imperiorum ortus & occasus, familiarumque, ac hominum etiam privatorum clades, quæ homines adeo sollicitos habent, adeo tum justæ videbuntur, ut ea ipsa, quibus ad negandum Deum hic inducebamur, illic in illius laudes concitatura nos sint: suavissima, tum divinæ providentiæ contemplatione in extasim quodammodò rapiemur: sed maximo præterea gaudio perfundemur summoque incendemur affectu gratitudinis cum dignabitur Deus nobis aperire quas potissimùm ob caussas nos sæpe afflixerit, ostenderitque eas non justitiæ, tantùm, sed suæ etiam erga nos misericordiæ fuisse partus: neque enim graviùs ferit Deus, aut citiùs, quam occasio exigit. Servis suis itaque ostendet eorum se spes idcirco tantùm sæpe elusisse ut majora speratis bona ipsis procuraret. Omnes itaque intellectus nostri tenebras *æterna illius diei*, ut cum Petro,[c] loquar dissipabit ortus.

Tum illarum omnium difficultatum solutio quibus fides hic nostra exercebatur, & premebatur illius futura merces est. Fatebor hic tibi ingenuè, *Lindameri*, quamvis hoc in homine nondum viginti & duos annos nato, sat insolitum quid videri possit, me studium Verbi Divini, providentiæq., tam arduum, & simul tam gratum arbitrari ut vel ob dilucidam harum rerum intelligentiam, quamvis nulla alia secum afferret bona, desiderari à me cœlum deberet; atque equidem ut tam abstrusa comprehenderem mysteria caducis omnibus vanisque voluptatibus facile renunciarem, quibus temerarii sæpe mortales seducuntur, ut pro his suam ad æternam hæreditatem jus sæpe dimittant.

SECTIO XXV.

NEque cum Sanctis tantùm, Angelisque familiariter agemus, sed cum eo ipso, qui nihil inde pauperior factus, creavit eos omnes, gloriæ fonte Deo. In Cœlo Cœli conditorem intuebimur, & videbimus Deum sicuti est[a] qui ut Scriptura loquitur erit *tum omnia in omnibus*[b]: Eminentiùs enim omnia Creaturarum bona possidet quàm Sol scintillantem illam astrorum lucem.

Si quispiam non postremus[c] Philosophorum quærenti cur natus esset? respondit *ad Solem contemplandum*, si perspicacissimi Naturalistæ, licet obtusam intellectus humani aciem, quam aptè Aristoteles noctuæ sub me-

c 2 Petr 3.18. a 1. Joan 3.2. b 1. Cor. 15.28. c Anaxagoras.

ridiem comparat, pauca tantùm sapientiæ, potestatis, & bonitatis vestigia in rebus creatis discernant, incredibili tamen delectatione ac stupore tam divini artificii opera intueantur: si sapiens illa Regina quæ à tam remotis regionibus Salomonem invisura venit, obstupuit cum quâ quidque sapientiâ, quæ humana tantùm erat, ageret aspexisset: Si Angeli ipsi, ut Petrus loquitur, [d] in ipsa Dei mysteria introspicere desiderant ut mysterium Redemptionis humanæ intelligant, quantis, *Lindamor*, inebriandi sumus deliciis ad ipsum Dei aspectum admissi in Cœlo? cum præsertim futura nostra beatitudo præcipuè posita sit in beatificâ, ut loquuntur Scholastici visione [e], Christusque ipse Cœlestem nostram fœlicitatem hac ipsâ beatificâ visione describat [f] ubi *dicit beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt*: ut contra Apostolus privationem visionis beatificæ ut extremam miseriam exhibet ibi, ubi cum hos ad quos scribit ut *pacem*, & *sanctitatem* sequerentur hortatus esset, ut illos ab exhortationis suæ neglectu deterreret, addit, *sine quâ nemo Deum videbit* [g]. Hac autem visione Angelorum etiam beatitudinem describere Christus videtur, ubi cum prohiberet ne quis parvulis in se credentibus Scandalo esset, ut vim dictis adderet, hæc verba subjungit, [h] *Angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cœlis est.*

Contemplatione, fruitioneque gloriosissimi illius objecti omnia sinu suo bona complexi adeo rapiemur, ut per innumera etiam sæcula alia nulla re delectari possimus. Gaudia autem nostra illic tam plena futura sunt ut nihil illic quod velimus desideraturi simus, præter plures quibus Deo accinamus, linguas, majoresque semper ob accepta bona gratias ipsi agamus: atque hæc etiam desideria suâ ipse Deus acceptatione complebit. Quidquòd desiderare ulterius quidpiam Sancti nequeant, cum desideria omnia sua Dei possessione quasi præpossideant: tempus illorum instar ignis, cum obvia omnia devorarit, mutabitur in æternitatem; quæ ejusmodi est, ut licet gaudia nostra postquam aliquot annorum myriadas ætatem quasi attigerint, nova tamen semper futura sint, hoc præcipuè nomine quod finiri nequeant. In cœlo beatitudo nostra eadem semper erit, semper nova; fastidium enim oritur vel ex imperfectione objecti vel appetitus nostri: nulla autem hoc in objecto imperfectio esse potest: Atque extinguetur in cœlo omnis ulterioris boni appetitus: ubi tanta futura est beatitudo nostra ut nulla eam varietate jucundiorem reddere necesse sit. Si quæ autem gaudiorum in Cœlo varietas adsit, ea in ulteriore Dei cognitione posita erit; quæ plurimùm delectabit instar variantium in collo Columbæ colorum, aut scintillantis adamantis refractionum. Tam varia ut ita loquar in Deo *Identitas* est, ut ipsius fruitio, & impleat desideria nostra & nova generet;

d 1. *Petr.* 1.12. e 1. *Joan.* 3.2. f *Matt.* 5.8. g *Hebr.* 12.14. h *Matt.* 18.10.

quæ nec satient nos, nec inquietos reddant. Aliæ voluptates, vestium instar, quasi deteruntur, atque evanescunt subitò, cum cœlestes deliciæ, instar Judæorum in deserto vestium [i], ipso usu fruitioneque non pereunt: ut enim excitata magnete acus, magneti semel juncta eum nunquam nisi vi deserit, sed post multa secula ei non minus arctè adhæret quàm primo unionis momento, ita Sancti in Cœlo, sui cum Deo unione non magis imminuta sua hauriunt gaudia, quàm si quodlibet momentum possessionis primum foret: Et si illorum beatitudo ipsa duratione non augeatur id inde oritur quòd nulla ad eam accessio fieri possit: Aut si quæ reipsâ accessio fiat, hinc fiet quod totâ Deum æternitate celebraturi simus, & amaturi, nec ulla passuri unquam mala, nec acturi. In cœlo, ut verbo dicam, gaudia nostra innumera futura sunt, atque adeo immensa, ut ipsa iis gustandis æternitas necessaria sit, & par tantùm.

SECTIO XXVI.

SEd, *Lindamori*; non statueram peculiarem quamdam Cœlestis *Canaan* exhibere tibi topographiam, sed tantùm paucis tibi ostendere *terram esse lacte & melle fluentem*, & quamvis obscurè admodum & poeticè interdum potiùs quàm chorographicè, *hæreditatem sanctorum in lumine*, ut loquitur [a] Apostolus, descripserim; cùm tamen perquam utile sit nostra hic accuere desideria, ipsa enim cœlestium fruitio voluptatum in cœlo tantùm nos manet, cumque revelata à Deo de Paradiso obedientiam potius excitent, quam curiositati nostræ satisfaciant; his conformiter scopis cœlestem qualemcumque proposui Topographiam, meis quidem parem viribus sed cœlo ipso longè inferiorem.

Hanc tantùm h c æternæ beatitudinis proprietatem commemorabo, quòd multitudo fruentium nihil de privati cujusque portione detrahat, nec minùs uniuscujusque hæc fœlicitas sit, quòd omnium, & ad omnes pertineat; cum tam immensa sit hæc fœlicitas ut nec à Sanctis nec ab Angelis omnibus exhauriri possit; ut nec ejus inter illos communitas impedit quin singuli totam ut sibi propriam possideant: tam enim fieri nequit ut finita infinitum exhauriant, quàm ut maximus punctorum mathematicorum numerus corpus constituant. Vicinæ gentes luminis, solari beneficio æquè ac nos fruuntur, non minore tamen fruimur luce, quam si nullâ ipsi fruerentur: discrimen intercedere fateor, solem inter justitiæ, & solem cœli, quòd cum hic præsentiâ suâ cæteris astris tenebras obducat, ille licet longè splendidior, Sanctis suis fulgore cincturus sit; juxta illud Apostoli [b]: cum *Christus qui est vita nostra appa-*

i *Deut.*29.5. a *Col.*1.12. b *Col.*3. 4.

ruerit, tunc apparebimus & nos cum eo in gloriâ. Quare electi, si cum sole comparatio instituatur, non erunt instar stellarum, quæ solis ortu evanescunt, sed politi instar argenti, aut fulgentium armorum, vel majorum Globorum ex ære deauratorum, quibus fastigia templorum interdum decorantur, qui non lucent, nisi lux in eos priùs incidat: unde suum omnem fulgorem solis radiis debent; *ego dilecto, & dilectus meus mihi*, Redemptori suo dicit [c] cum Sponsâ Canticorum quivis Sanctus. Propheta Regius dicit [d] de iis qui Deo fidunt, futurum ut *hos Deus saturet plenitudine domus suæ, jubeatque potare de fluvio voluptatum*, quasi insinuare vellet, cum multi de eodem fluvio bibunt, à nullo eum exhauriri posse: de quo proinde quis bibere poterit, quantum voluerit, perinde ac si solus de eo biberet. Quisquis igitur fruitur Deo, toto fruitur, aut si toto non fruitur id immensitate tantùm objecti, non rivalium præpossessione contingit. Angeli licet diversæ à nostrâ naturæ, nostrarumque infirmitatum nescii, & inexperti, quadam tamen nobiscum sympathiâ adeo coalescunt ut conversione peccatoris plurimùm lætentur *: Quamvis autem toto cœlo distent incolæ triumphantis, ac militantis Ecclesiæ, magis adhuc conditione, statuque quàm loco: Paulus tamen [e] unam eos tantùm in Cœlo & in terra constare familiam vult. Si igitur locorum distantia, conditionumque discrepantia impedire jam nequeant, ne qui Deum diligunt, se invicem ament, deque suis mutuò rebus solliciti sint; quantò ardentior, profusiorque eorum futurus est amor, cum & perfectus is in cœlo fuerit, omnesque aderunt eæ gratiæ quæ ipsum fovere possunt? Idem enim Apostolus ut doceat nos quanta sit unio Christum inter & Sanctos, Sanctosque etiam inter invicem, ait ipsum esse caput, eosque esse membra, & corpus [f]: unde infert, ut ipsius verbis *utar, si membrum unum patitur, omnia membra compatiuntur ei, si unum membrum honoratur omnia membra lætantur.* Cum enim, *Lindamori*, in beatissimo eo statu voluntates nostræ illius omnino voluntati conformes sint, nullus Sanctorum aut Angelorum amari ab eo potest à nobis non amatus: cumque perfecta amicitia adversam, prosperamque fortunam communem faciat (ut *Barzillai* plurimùm se Davidi debere censuit ob ipsius in filium suum, benevolentiam) cujuslibet in cælo beatitudo nostra quodammodo futura est. Ut Astronomi docent terram solis radiis ab astris, lunâque in illam reflexis illustrari. Et quia tot ipsi gaudiorum capaces futuri vix sumus, mirabili quadam amicitiæ Metamorphosi, ac Arithmeticâ multiplicamur quodammodo pro numero Angelorum & Hominum beatorum in cœlo: nostra enim cum capite communio, reliquisque Sanctis unio communem omnium beatitudinem privati cujusq; propriam facit: amicâ enim mutuâque sympathiâ ut omnes nostra ita nos omnium gaudia sentimus. Sed dum de Beatorum in Cœlo

c *Cant.6.3.* d *Ps.36.6.* * *Luc 15.7.* e *Eph.3.15.* f *1.Cor.12*

fœlicitate, *Lindamori*, ago, tempus illud quod negotiis ut tibi scriberem, suffuratus eram, elabitur: Quare ne tibi molestus sim & vocantibus aliò negotiis desim, huic Epistolæ finem imponam: fortè tamen aliquando de naturâ, officiisque *Seraphici* hujus *Amoris*, ad quem quibusdam te stimulis incitare conatus sum, pluribus tecum alias differuero: quibus addere postremò possem nostrum in creaturas amorem esse arrham, in Deum verò esse jus quoddam: altero nos objecta evadimus, altero objectum nostrum fit. Cum itaque amor noster amantem in objectum ipsum quodammodo mutet, attentiùs omnino considerare nos par est quid potissimum amemus; quòd amore nostro natura nostra nobilis aut ignobilis evadat, juxta objecti quod diligimus dignitatem, aut vilitatem.

Superioribus ad amorem Seraphicum stimulis superaddere alios non paucos possem: sed de his in tractatu de divini amoris proprietatibus, ad quem nullis potentiùs incitari stimulis possumus, quam ipsâ objecti ipsius naturâ. Cum itaque ut superiùs indicavi verear ne tuâ abutar patientiâ, cumque negotia mea crastino die ad Tusculanum meum occidentale me revocent, plura nunc scribere supersedebo. Tibi tantùm velim persuadeas, quòd, ut tuo respondere amori valerem, eò collimaverim ut summum tibi bonum procurarem, dum te ad Dei amorem allicere conatus sum, ut purissimo Beatæ Mentis gaudio quondam perfundaris; quod solum non cedit voluptati: quâ sibi gratularetur, si tibi hac in re aliquatenus utilis esse posset,

Ex Leesio sexto
Augusti 1648.

Tibi, dilectissime Lindamori, addictissimus.
ROBERTUS BOYLE.

ADMONITIO.

VM quarta hæc editio absoluta pæne foret, contigit, ut pius ingeniosusque Authoris Amicus inter varias ejusdem de rebus obviis meditationes, *in hanc sequentem meditationem incideret. Is ubi animadvertit illius argumentum idem fere esse cum eo de quo obiter tantùm in paginâ sextâ, ubi quam Divinis impares laubibus homines sint, ostendo, voluit omnino ut meditationem hanc, quæ ipsi placuerat tractatui subjungeretur: quamvis contra opponerem & eam vel ob ipsam argumenti sublimitatem necessariò, esse minùs accuratam, & quòd sibi tantùm, non aliis eam author scripserit.*

MEDI-

MEDITATIO

Quadam super

EPISTOLA SCRIPTA.

Mense Aprili 1662.

Complexâ eorum descriptionem quæ ipso Regia Coronationis die in oppido quodam gesta sunt.

NEcesse non est, *Pyrocles*, postеaquam hæc jam legerimus, ut tibi hîc dicam hujusce Epistolæ Scriptorem omnino non humiliter sentire & de iis quæ de Rege dixit, & quæ ad solennitatem ejusdem Coronationis con ulit. Ex ipso enim Scribendi modo liquet vel eum præmium à Rege diligentiæ suæ expectare, vel sperare sui in publico Mercurio faciendam esse mentionem: neque enim fortè vir hic solus ita censet: cum enim præfectus sub Domino suo sit, primarius inter parœcianos suos habetur, suiq; fortè irrisores spernit, aut irridet. Ego tamen, & tu *Lindamori*, qui Aulicos nos nō profitemur, ea detegimus in rurali ejus encomio methodoq; sat ineptâ laudandi Principis & quæ corrigi poterant, & quæ risu excipienda sunt. Quare si Rex ipse pro innatâ sibi bonitate, his arrideret, id rerum gestarum cum occasione ipsâ congruitati imputandum non foret, sed animo potius hominis, ruditerque expresso amori, fideique, quâ Rex delectaretur. Neque Critici tantùm qui magnificentissimarum solennitatum, eloquentissimarumque Orationum quibus præcipuæ Regni Civitates suo hac in re officio satisfecere oculati, & auriti testes fuêre, neque assidui tantùm Aulici, qui quibus Magnates honorandi modis sint, meliùs norunt, neque inquam ii tantùm de rurali hoc Panegyrico ceremoniisque antiquis, quæ populis centum milliaribus ab urbe Londinensi dissitis adeo placuerunt, sed & hic etiam qui ruralem degit vitam, si in aulâ aliquamdiu foret, tantùm interea quæ ipsemet fecit, & quæ ab

homine politiore fieri poterant, discrimen reperiret, ut tum puderet eorum quæ tantopere jam admiratur.

Atque fateri me hîc, *Pyrocles*, oportet, non rarò me alium in Scopum animo volutasse quid sentiant Angeli de encomiis Deo ab homine tributis, de iis autem nihil dico quæ Scriptura suggerit; de encomiis inquam Deo ab homine tributis quæ homines sæpe adeo laudant, & nos ipsi miramur. Multa enim Angelos ad celebrandas Dei laudes juvant quibus nos mortales caremus: primò enim inordinatos nullos patiuntur affectus, quibus prohibemur ne excellentiam Divinorum Attributorum observemus, aut agnoscamus: dein cum nullis obnoxii sint peccatis, de divinâ nunquam conqueruntur justitia: Tertiò, omni ingrati animi vitio prorsus carent, neque moventur unquam ad Divinam sapientiam non adorandam ne rei viderentur quòd de divina liberalitate minùs congrua sentirent: atque haud dubie vitæ immortalis beneficio, Divinæ providentiæ Mysteria longè plura, & distinctiùs intelligunt, quam nos mortales intricatos tragœdiarum accuratissimè scriptarum nodos intelligamus: Præterea Beatissimi illi Spiritus, de quibus Scriptura ait [a] quòd stent ante Deum, & continuè videant faciem ejus, hujus privilegii beneficio multiplicem in Deo detegunt excellentiam, de qua nisi experientiâ edocti ne cogitare quidem poterant; atque dum sollemnes audiant laudes, dumque sollemnes aliorum Angelorum intuentur adorationes, animadvertunt Deum peculiari quopiam honorari modo, qui nostrum longe transcendat. Denique cum mecum ipse perpendo quàm minùs Deo indigna idem cogitet, virilem jam assecutus ætatem, & dum puer adhuc esset, & quàm multa in humano corpore peritus Philosophus & Anatomicus discernat, quæ Philosophiæ, Anatomiæque nescii distinguere nequeunt; cum hæc inquam mihi objicio, dubiamque humani intellectus lucem, clarissimo Angelorum lumini comparo, omnino mihi persuadeo cum & propiùs ad Deum accedant, propiusque illius perfectiones contemplentur, perspicariorique præditi sint intellectu, longè eos aliter quam nos de Divinis Attributis sentire, qui obtusæ adeo mentis sumus, tantoque sejuncti intervallo ab eo loco, ubi divinæ perfectiones maximè resplendescunt.

Hinc itaque, *Pyrocles*, contingit ut beatissimi ii Spiritus longè sublimiora quàm nos de Deo sentire, & cogitare possint. Quamvis autem nostra Dei encomia ab Angelis contemni non putem, eodem haud dubiè modo ea intuentur quo magna & matura jam ingenia suos dum adhuc juniores lapsus, gestaque respiciunt quoque nos ipsi Angelorum societati ascripti in facta hic à nobis retroaspecturi sumus. Quin etiam, *Pyrocles*, Dei laus perenne, perpetuumque debitum est, quo nunquam ex-

a *Luc.* 1. *Matt.* 18. b *Col.* 3. 4.

solvemur, tum quia novis, quamdiu sumus Dei beneficiis cumulabimur; tum quia quamvis solvi ipsa tota summa possit, par acceptis bonis pretium rependere nullum possumus. Quidam, fateor, hoc de argumento longè plura quàm alii edisserunt, de hoc inquam argumento, de quo nemo unquam satis, quod *justorum Spiritus perfecti jam facti* [b], perfectè tantùm celebrare queant. Fortè etiam ob laudatum Deum, ab hominibus imo ab ipsis Oratoribus & Panegyristis nos ipsimet laudamur. Quamvis autem existimem futurum nunquam, ut quis pares se Deo laudes accinere posse credat, fortasse tamen ipso conatûs nostri ardore, hominumque applausu fieri poterit ut paria nos argumento scripsisse cogitemus; quasi, quòd alia hic non pauca nimiùm commendemus, Deum quoque laudare nimiùm possemus. Sed quantùm, Deus immortalis, decipimur! cùm quantacunque demum eloquentiâ nihil nisi nostras ipsorum ideas exprimamus, quæ perfectionibus infinitis impares prorsus sunt. Quidquòd, cum omnem eloquentiæ artem adhibuerimus, cùm altissimam rerum ideam nobis finxerimus, cùm quicquid in creaturis præstantissimum est, collegerimus, cùm inaccessibili *etiam luce* quam is quem adoramus, *inhabitat* [c], circumfulgentes supra anni, solisque vias nosque metipsos evecti fuerimus; tum etiam inquam, eæ ipsæ locutiones quæ aliter applicatæ Hyperbolæ forent, nostram tantùm exprimerent pietatem, non Divinum ipsius objectum, & declararent potiùs quantùm ipsum honoremus, quàm quid verè ipse sit. Atque reipsa, quid infinita perfectio mereatur, nemo nisi infinitè perfectus eloqui potest: & quocumque zelo, & artificio Deum laudemus injuriam ipsi facimus, si nostris ejus meritum laudibus æquare nos posse credamus.

Non tamen idcirco, *Pyrocles*, à laudando Deo abstinendum nobis est: beatissimæ enim *illæ mentes* quæ *sequuntur agnum quocumque ieris* [d], ipsam quâ fruuntur beatam æternitatem ei laudando impendunt, qui eos civitate hâc Cœlesti donavit, in quâ nullum nisi sanctum officium est. Hieque quamvis non æquemus, imitamur Angelos divinis excomiis: Idem ergo exercemus officium, non eodem artificio, peritiâque. Quin etiam Cœlum ipsum finitas creaturarum vires non supplet; quare cœlestium etiam Spirituum laudes, dum Deum celebrant, etiam veniâ, licet nullus illic peccato locus sit, egere poterunt; quas sola suâ bonitate acceptat Deus, cùm inde nascantur quòd ipsius participes gloriæ sint.

Quidquòd in Extaticâ Isaïæ Prophetæ visione [e] sibi invicem in Dei laudem acclamantes Seraphini, facies suas alis cooperiunt. At, *Pyrocles*, quod digna Deo, ut superiùs dicebam, eloqui nequeamus, turbare nos minimè debet, cum obsequium ei præstemus, cujus bonitas non minùs quàm reliqua ejusdem attributa omni laude superior est: qui creavit nos ipsam

b *Hebr.* 10. c 1. *Tim.* 6. 16. d *Rev.* 14. 4. e *Isa.* 6. 2.